

הכנסת

הלשכה המשפטית

תחום חקיקה
ומחקר משפטי

**חקיקה בנוגע להתעללות נפשית וכלכלית
במסגרת המאבק באלימות במשפחה**

– סקירה משווה –

כתיבה: עו"ד ליאור בן דוד

כ"ב באייר התשע"ה
11 במאי 2015

אישור: עו"ד הודיה קין, ממונה (חקיקה ומחקר משפטי)

מסמך זה הוא סקירה משפטית משווה ואינו חוות דעת משפטית

סקירה משפטית

מסמך זה, שנכתב לבקשת חה"כ עליזה לביא, בוחן במבט משווה הסדרי חקיקה הנוגעים להתעללות נפשית וכלכלית במסגרת המאבק באלימות במשפחה.

במדינות רבות גוברת ההכרה בכך שאלימות או התעללות במסגרת יחסי משפחה או יחסים בין בני זוג אינה מתמצה רק בביטויים של אלימות פיסית. התעללות נפשית ולעתים גם התעללות כלכלית (הגדרות שונות למונחים אלה יופיעו בהמשך הסקירה) תופסות מקום מרכזי בהקשר של אותה תופעה רחבה שמכונה "אלימות במשפחה". במקרים רבים התעללות נפשית גם אינה נופלת בחומרתה ובהשלכותיה על הקורבן (ועל בני משפחה נוספים שעדים לה, במיוחד אם מדובר בקטינים) מאלימות פיסית. על-פי מחקר שפורסם ב-2013, ל-39 מדינות (או טריטוריות) ברחבי העולם יש חקיקה בנושא אלימות נגד נשים הכוללת אלימות נפשית (פסיכולוגית) בהגדרת המונח "אלימות נגד נשים". 28 מדינות מתוכן כוללות גם אלימות כלכלית במסגרת הגדרת מונח זה.¹

בישראל, כפי שיפורט להלן, החקיקה האזרחית מכירה ב"התעללות נפשית מתמשכת" כביטוי לתופעת האלימות במשפחה ובהתאם לכך היא מאפשרת, במקרים מסוג זה, הוצאה של צווי הגנה נגד המתעלל. המונח "התעללות נפשית" לא הוגדר בידי המחוקק הישראלי, כך שלמעשה פסיקתם של בתי המשפט במקרים הנדונים בפניהם היא זו שיוצקת את תוכנו. אלימות או התעללות כלכלית אינה נזכרת כלל בחקיקה הישראלית, אך יש להדגיש כי מבחינה קונצפטואלית תופעה זו, או לפחות חלק ניכר ממרכיביה, בהחלט יכולים להיתפס כביטוי להתעללות נפשית. עוד יש לציין כי התעללות נפשית אינה מוכרת בישראל כעבירה פלילית בפני עצמה, אלא במקרים שבהם קורבן ההתעללות הוא קטין או חסר ישע.

סקירה משווה זו מעלה כי בשנים האחרונות התייחסות להיבטים שונים של התעללות נפשית וכלכלית במסגרת תופעת האלימות במשפחה מוצאת ביטוי נרחב בהצהרות, אמנות ודוחות של ארגונים בין-לאומיים שונים כמו ארגון האומות המאוחדות או ארגון מדינות אמריקה. בד בבד, ישנן מדינות שבהן החקיקה שעוסקת במאבק באלימות במשפחה מתייחסת ישירות גם לתופעות של התעללות נפשית וכלכלית ולעתים גם כוללת הגדרות מפורטות למדי של תופעות אלה. כך למשל בהודו, בברזיל ובאוסטרליה שבה, הן בחקיקה האזרחית הפדראלית והן בזו של המדינות והטריטוריות השונות, ניתן למצוא דוגמאות מפורטות להתנהגויות שמהוות התעללות נפשית או כלכלית ועל כן מקימות עילה להוצאת צווי הגנה נגד המתעלל.

נראה כי ברוב מדינות העולם, כמו בישראל, "התעללות נפשית" בהקשר של יחסים בין בני זוג כשלעצמה אינה מהווה עבירה פלילית. עם זאת, בשנים האחרונות הכיר המחוקק בכמה מדינות בהתעללות נפשית המתבצעת בהקשר כאמור כעבירה פלילית בפני עצמה והסמיך את בתי המשפט

¹ Ortiz-Barreda G, Vives-Cases C. "Legislation on violence against women: overview of key components", *Revista Panamericana de Salud Pública*. 2013; 33(1):61–72, p. 63

להטיל בגינה עונשי קנס ומאסר. כך למשל בספרד, אלימות נפשית שגרתית במסגרת יחסים משפחתיים היא עבירה פלילית שבצידה עונש מרבי של שלוש שנות מאסר. בצרפת, ב-2010 הוכנסה לראשונה לקוד הפלילי עבירה של אלימות פסיכולוגית או הטרדה נפשית בין בני זוג (או בני זוג לשעבר). עבירה זו מתקיימת כאשר מדובר בהתנהגויות ומילים חוזרות ונשנות שמטרתן או תוצאתן פגיעה באיכות החיים של הקורבן ובנסיבות מסוימות העונש בגינה יכול להסתכם בחמש שנות מאסר או קנס בסך 75,000 אירו. בטסמניה (אוסטרליה) התעללות רגשית נכללת בהגדרה של אלימות במשפחה והיא מהווה לא רק עילה להוצאת צווי הגנה אלא גם עבירה פלילית שהעונש המרבי בצידה הוא שתי שנות מאסר. גם התעללות כלכלית בין בני זוג או בני משפחה מוגדרת בטסמניה כעבירה פלילית, שעונשה קנס או מאסר לתקופה מרבית של שנתיים. לאחרונה, במאוס 2015, התווספה לחקיקה הפלילית בבריטניה עבירה חדשה המפלילה התנהגות של הטלת כפייה ושליטה במסגרת יחסים אינטימיים או משפחתיים. קיומה של העבירה מותנה בכך שמדובר בהתנהגות חוזרת או נמשכת, התנהגות שיש לה השלכות חמורות על הקורבן, ותוך הצבת דרישה שאותו אדם שהתנהג בדרך זו ידע או היה עליו לדעת שלהתנהגותו יהיו השלכות חמורות כאמור. העונש המרבי בגין עבירה זו עומד על חמש שנות מאסר, קנס כספי, או שני העונשים גם יחד.

1. ישראל

הכרה בהתעללות נפשית כאחד הביטויים של תופעת האלימות במשפחה מצויה בחקיקה הישראלית, כפי שבא הדבר לידי ביטוי בסעיף 3(3) לחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991 (להלן - החוק). סעיף זה מסמיך את בית המשפט להוציא צו הגנה מפני אדם, בין השאר, אם ראה כי אותו אדם התעלל בבן משפחתו² התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותקין של חייו. יצוין כי צו הגנה כאמור יכול לאסור על אותו אדם להיכנס לדירה בה מתגורר בן משפחתו או להימצא בתחום מרחק מסוים מאותה דירה (גם אם יש לו זכות כלשהי בדירה); להטריד את בן משפחתו בכל דרך ובכל מקום; ולפעול בכל דרך המונעת או המקשה על שימוש בנכס המשמש כדין את בן משפחתו, והוא אף אם יש לו זכות כלשהי בנכס.³ כמו כן, צו הגנה יכול גם להכיל דרישה לערובה הן לקיומו והן להתנהגות טובה, או כל הוראה אחרת הדרושה לדעת בית המשפט, להבטחת שלומו ובטחונו של בן משפחה.⁴ עוד יצוין כי בנוסף לצו האמור בית המשפט גם רשאי להורות למחויב על-פי הצו לתת התחייבות שיקבל טיפול מגורם שיקבע בית המשפט.⁵ בכפוף להוראות שנקבעו בחוק האמור, על המחויב בצו ההגנה ייאסר להחזיק או לשאת נשק.⁶

² סעיף 1 לחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991, מגדיר בן משפחה (לרבות מי שהיה בן משפחה בעבר) כאחד מאלה: בן זוג, הורה או בן זוג של הורה, הורה של בן זוג או בן זוגו של ההורה, סב או סבתא, צאצא או צאצא של בן זוג, אח או אחות, גיס או גיסה, דוד או דודה, אחיין או אחיינית; וכן מי שאחראי לצרכי מחייתו, בריאותו, חינוכו או שלומו של קטין או חסר ישע, המתגורר עמו, וקטין או חסר ישע המתגורר עם מי שאחראי עליו כאמור.

³ שם, סעיף 2(א) לחוק.

⁴ שם, סעיף 2(ב) לחוק.

⁵ שם, סעיף 2א לחוק.

⁶ שם, סעיפים גג - 2 לחוק.

בכל הנוגע לסדרי הדין בבקשות להוצאת צו הגנה כאמור, החוק למניעת אלימות במשפחה מבחין בין בקשה שנשמכת על אלימות פיסית, עבירת מין או כליאה שלא כדין⁷ לבין בקשה שנשמכת על התעללות נפשית מתמשכת או על התנהגות שאינה מאפשרת לבן המשפחה (קורבן אותה התנהגות) ניהול סביר ותקין של חייו. בעוד שבמקרים מן הסוג הראשון, בית המשפט רשאי לתת צו הגנה (ראשוני לפחות) בדיון במעמד צד אחד בלבד,⁸ במקרים מן הסוג השני הוא רשאי לעשות זאת רק במעמד שני הצדדים (אלא אם כן המשיב הוזמן כדין ולא התייצב לדיון).⁹

ב-16 ביוני 2014 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק המבקשת לבטל את אותה הבחנה, כך שגם במקרים של התעללות נפשית והתנהגות שאינה מאפשרת ניהול אורח חיים סביר ותקין בית המשפט יהיה רשאי להוציא צו הגנה (ראשוני) במעמד צד אחד.¹⁰ בדברי ההסבר להצעת החוק נכתב, בין השאר:

"אלימות נפשית היא תופעה רווחת עם השלכות קשות על נשים נפגעות אלימות. מחקרים מראים כי אלימות נפשית היא אחד מסוגי האלימות הקשים ביותר. אלימות נפשית כוללת, בין היתר, השפלה מילולית, קללות, איומים, שליטה כלכלית, מעקבים, בידוד חברתי ומשפחתי ועוד. מעבודת שטח עם נשים נפגעות אלימות עולה כי אלימות נפשית היא הרסנית ונחווית על ידי הנשים כאלימות הקשה ביותר, יותר מאלימות פיזית. אלימות נפשית נבנית על בסיס רחב של טקטיקות שמטרתן להפעיל כוח ושליטה על נפגעת אלימות נפשית. מחקרים מתחום הנפש מראים כי אישה הסובלת מאלימות נפשית מתמשכת מאבדת שליטה על חייה והופכת חסרת אונים בהתנהלותה מול הגבר האלים. נשים נפגעות אלימות נפשית מאופיינות באובדן הערך העצמי, באובדן השליטה בחייהן ובתלות נפשית וכלכלית בגבר האלים. האלימות הנפשית הקשה מהווה לעיתים קרובות אינדיקטור לסכנת חיים לאישה אף יותר מאלימות פיזית. על פי מחקרן של ד"ר דלית יסעור-בורוכוביץ ויעל לביא-אפרת, ב-45% מהמקרים עילות בקשת הצו אינן אלימות פיזית אלא אלימות פסיכולוגית ונפשית. לעיתים אחרי גירושין האישה סובלת מאלימות נפשית בשל המניפולציות שהגבר מפעיל ובאמצעותן פוגע בה ובילדים.

בתי משפט רגישים יותר כיום לתופעות של אלימות פיזית. "סינדרום האישה המוכה" מוכר לאנשי המפתח בהליך המשפטי ומתבטא בפסיקת בתי המשפט. עם זאת, בעוד שקל יחסית לשכנע במצבה הנפשי של האישה המוכה פיזית, קשה הרבה יותר לשכנע את בית המשפט שהדבר נכון במידה שווה גם במקרים של אלימות נפשית שאינה מלווה באלימות פיזית. במקרים מסוג זה, שבהם בית המשפט לא שוכנע שנשקפת סכנה ממשית לאישה

⁷ עילות להוצאת צו הגנה המפורטות בסעיפים 3(1) ו-3(2) לחוק.

⁸ שם, סעיף 4(א) לחוק.

⁹ שם, סעיף 4(ג) לחוק.

¹⁰ [2553/19 פ/ה הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה \(תיקון – דיון במעמד צד אחד באלימות נפשית\), התשע"ד-2014](#), מדובר בהצעת חוק פרטית שיוזמיה היו חברי הכנסת מרב מיכאלי, אורלי לוי אבקסיס, יריב לוין, קארין אלהרר, אלעזר שטרן, מיכל רוזין, אילן גילאון, תמר זנדברג, דב חנין, זחבה גלאון, איתן כבל, איציק שמולי וסתיו שפיר.

ושיש להוציא צו, השניים חוזרים לביתם המשותף לאחר הדיון. המצב כיום הוא שאלומות נפשית שמגיעה לכדי אישום בבית משפט לרוב נלווית לאלומות פיזית ואינה עומדת לבדה. ליותר ממחצית ממקרי האלומות הנפשית המתמשכת מתלווה לאחר זמן מה אלומות פיזית והסכנה שנשקפה לאישה ממשיכה.

אלומות נפשית היא הרסנית ולעיתים יותר משמעותית מאלומות פיזית. נשים רבות מגיעות למקלט על רקע אלומות נפשית. כאשר הן מגיעות למקלט רוב הנשים יודעות שהן חוות אלומות נפשית אך יחד עם זאת יש עדיין נשים רבות שמופתעות לגלות שמדובר בסוג מוכר של אלומות, הגם שבזכות האמצעים הטכנולוגיים שקיימים הן מגיעות עם הוכחות מאוד ברורות לאלומות נפשית דוגמת הקלטות, מסרונים וראיות נוספות.¹¹

לפיכך, יוזמי הצעת החוק הציעו "להשוות בין אלומות נפשית לשאר סוגי האלומות כך שגם מכוח העילה של אלומות נפשית נמשכת ניתן יהיה להגיש את הבקשה לצו הגנה במעמד צד אחד. כך נשים לא יחששו לעשות שימוש בסעד זה בשל הידיעה שעליהן לחזור לביתן לאחר הגשת הבקשה ולהמתין עם בן הזוג האלים לדיון במעמד שני הצדדים. התיקון נועד לסייע לנשים נפגעות אלומות, להגיש טוב יותר את החוק למניעת אלומות במשפחה לנשים נפגעות אלומות נפשית ולהדגיש שהמחוקק רואה באלומות נפשית כאלומות לכל דבר, שצריך להתייחס אליה כמו אל כל אלומות מסוג אחר."¹²

גם בפסיקה בתי המשפט בישראל ניתן למצוא התייחסות לכך שלעתים התעללות נפשית (המכונה בפסיקה גם "אלומות רוחנית") אינה נופלת בחומרתה מאלומות פיזית. כך למשל, בבית המשפט העליון, ציין השופט אלון: "יש ואלומות רוחנית קשה היא מאלומות פיזית, הכל לפי נסיבות העניין ולפי 'מהותה' של הירידה לחיי הזולת".¹³ עמדה דומה השמיעה בפסק דין אחר גם השופטת נתניהו: "זכותם של האישה והילדים לקבל מן הבעל-האב מדור שקט ושלו, וזכות זאת מופרת לא רק על-ידי אלומות פיזית מצד הבעל-האב אלא גם על-ידי אלומות נפשית, שהיא, לעתים, בצורותיה הקיצוניות, פוגעת הרבה יותר מהתקיפה הפיזית."¹⁴ השופט גייפמן (בית המשפט לענייני משפחה מחוז תל אביב) קבע כי משמעותה של אלומות רוחנית היא "התעמרות רוחנית, השפלה ודיכוי נפשי",¹⁵ ובמקום אחר הוא ציין שהתעללות נפשית או פגיעה בניהול סביר ותקין של אורחות החיים בבית אינן פחות חמורות מאלומות פיזית.¹⁶ השופט גייפמן אף היה בדעה כי יש מקום להקל על הוצאת צווי הגנה בגין התעללות נפשית והוסיף לעניין זה:

¹¹ שם.
¹² שם. יוזמי הצעת החוק ציינו כי ההצעה נכתבה בסיוע הקליניקה לזכויות נשים במכללה למנהל ומני"ע – מרכז זכויות נשים עירוני בעיריית ראשון לציון.
¹³ ע"א 458/79 ניר נ' ניר פ"ד לה (1) 518, 527.
¹⁴ ע"א 573/81 רחלה כסיף נ' רם כסיף, לו (2) 294 (פורסם בנבו, 15.04.1982), בעמ' 299.
¹⁵ בשי"א (ת"א) 240/98 פלונית ואח' נ' אלמוני (פורסם בנבו, 09.06.1998), בעמ' 2.
¹⁶ תמש (ת"א) 22251/05 פלונית נ' אלמוני (פורסם בנבו, 10.07.2007), בעמ' 3.

"בפסיקה קיימת מגמה לבחון קיומה של עילת הפגיעה בניהול סביר ותקין של החיים בדגש על מבחן סובייקטיבי, הבדק את אורחות חייה ודרכי התנהגותה של המשפחה הספציפית העומדת בפני ביהמ"ש. סבורני כי יש להוסיף למבחן זה מבחן אובייקטיבי - הבחון את אורחות חיי המשפחה הספציפית גם תחת אמות מידה אובייקטיביות, ולתת למבחן האובייקטיבי משקל יתר. במסגרת המבחן הסובייקטיבי ראוי לבחון את הנסיבות העומדות בבסיס הבקשה מנקודת מבטו של הסובל מאלימות - המבקש הגנה מביהמ"ש. המבחן האובייקטיבי לא ישלים עם אמות מידה בלתי סבירות של התנהגות הכוללת אלימות מכל מין וסוג שהוא, גם אם היא מהווה חלילה חלק מאורחות חיי המשפחה העומדת בפני ביהמ"ש. **אלימות במשפחה, לרבות הזכות לניהול סביר ותקין של החיים, מהווה פגיעה חמורה בזכות החוקתית של כל אדם לכבוד, זכות הקבועה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. זכות זו ראוי שתעמוד לאדם בכל מסגרות חיי לרבות ובפרט במסגרת חיי המשפחה - האמורה להוות מסגרת חיים ראשונית מסוככת ומגנה [...]. יכול וראוי שהמחוקק ישקול ויסיר את המגבלות המצמצמות בחוק לעניין העילות בסעיף 3(3) לחוק באופן שלא יידרש היסוד של "התמשכות" לעניין התעללות נפשית וניתן יהיה ליתן סעד בנסיבות של סעיף 3(3) לחוק גם כאשר ההתנהגות בבית נותנת בסיס סביר להניח קיומה של סכנה כזו.**"¹⁷

חקיקה רלוונטית נוספת לעניין מסמך זה היא החקיקה הנוגעת למניעת הטרדה מאיימת (stalking) הקיימת בישראל, כמו גם במדינות אחרות. מטרתו של חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001, היא "להגן על אדם מפני פגיעה בשלוות חיו, בפרטיותו, בחירותו או בגופו, בידי אדם אחר שנקט נגדו הטרדה מאיימת או שפגע בגופו"¹⁸, וצווי ההגנה שניתן להוציא מתוקפו (צווי מניעת הטרדה מאיימת) אינם מוגבלים לתחום היחסים שבתוך המשפחה. עם זאת, כפי שהובהר בדברי ההסבר להצעת החוק בעניין זה, "מרבית הקרבנות להטרדה מאיימת הן נשים הנרדפות על רקע מערכת יחסים שהסתיימה, מערכת יחסים קיימת, יחסים שהם על סף סיום, או על רקע מערכת יחסים מזומה שהיא רק בגדר שאיפתו של המטריד."¹⁹ משום כך, חוק זה יכול להיות רלוונטי גם לסוגיית המאבק באלימות במשפחה וכפי שיפורט בהמשך הסקירה, במדינות שונות הטרדה מאיימת נתפסת כדפוס של אלימות במשפחה ולעתים גם כחלק ממרכיבי ההגדרה של מונח זה.

עוד יש להדגיש, כי חוק מניעת הטרדה מאיימת אמנם אינו כולל בלשונו את המונח "התעללות נפשית", אך דפוסים מסוימים של התעללות כאמור מוצאים את ביטויים במה שמגדיר החוק כהטרדה מאיימת: "הטרדתו של אדם בידי אחר בכל דרך שהיא או נקיטת איומים כלפיו, בנסיבות הנותנות בסיס סביר להניח כי המטריד או המאיים עלול לשוב ולפגוע בשלוות חיו, בפרטיותו או בחירותו של האדם או כי הוא עלול לפגוע בגופו."²⁰

¹⁷ שם, בעמ' 3-4.

¹⁸ סעיף 1 לחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001.

¹⁹ מתוך דברי ההסבר להצעת חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"א-2001.

²⁰ סעיף 2(א) לחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001.

על-פי חוק זה, הטרדה מאיימת כלפי אדם יכולה לבוא לידי ביטוי, בין השאר, באחד מאלה: ²¹

- בבילוש, במארב או בהתחקות אחר תנועותיו או מעשיו, או בפגיעה בפרטיותו בכל דרך אחרת;
- בנקיטת איומים בפגיעה בו או במאיים עצמו;
- ביצירת קשר עמו בעל-פה, בכתב או בכל אמצעי אחר;
- בפגיעה ברכושו, בשמו הטוב, או בחופש התנועה שלו.

לעניין חוק זה אחת היא אם המעשים שפורטו לעיל נעשו כלפי האדם שנגדו כוונה אותה הטרדה מאיימת או כלפי אדם אחר הקרוב לו, בין במפורש ובין במשתמע, בין במישרין ובין בעקיפין. ²² אם נוכח בית משפט כי אדם נקט הטרדה מאיימת הוא רשאי להורות לו בצו להימנע מעשות מעשה מן המעשים המפורטים בחוק. ²³ עוד יצוין כי גם בית משפט הדן בעניינו של קטין רשאי, אם ראה צורך בכך, לתת צו הגנה על פי חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991, וכן לתת צו מניעת הטרדה מאיימת על פי חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001. ²⁴

התעללות נפשית מוכרת גם כעבירה פלילית בחוק העונשין הישראלי, אך זאת בהקשר מוגבל בלבד של "התעללות בקטין או בחסר ישע". לעניין זה קובע סעיף 368 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, כי עונש מאסר בן שבע שנים יוטל על אדם "העושה בקטין או בחסר ישע מעשה התעללות גופנית, נפשית או מינית", ובמקרה בו המתעלל אחראי על אותו קטין או חסר ישע אפשר המחוקק להחמיר בעונשו עד כדי תשע שנות מאסר. אם כן, חוק העונשין הישראלי מגדיר התעללות נפשית כעבירה פלילית רק במקרים שבהם קורבן אותה התעללות הוא קטין או חסר ישע - בין אם בוצעה ההתעללות הנפשית במסגרת יחסים משפחתיים ובין אם לאו – אך אין בחוק הישראלי הכרה בהתעללות נפשית כעבירה פלילית העומדת בפני עצמה בהקשרים רחבים יותר של מעשי אלימות במשפחה. ²⁵

מזווית אחרת יש לציין, כי בחוק העונשין ישנן עבירות שבמסגרתן ניצול מצוקה נפשית או כלכלית של הקורבן או גרימת חבלה נפשית לקורבן העבירה ייחשבו כנסיבות מחמירות לעניין העונש. כך הדבר במקרה של הבאת אדם לידי מעשה זנות או עיסוק בזנות תוך ניצול מצוקתו הכלכלית או הנפשית, ²⁶ או במקרה של מעשה אינוס תוך התעללות או גרימת חבלה נפשית. ²⁷ כמו כן, בחוק

²¹ סעיף 2(ב) לחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001.

²² סעיף 2(ג) לחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001.

²³ סעיפים 4-5 לחוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב-2001.

²⁴ סעיף 3א לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960.

²⁵ יש לציין כי בחוק העונשין קיימות הוראות נוספות העוסקות בהתעללות בקטינים, אם כי הוראות אלה אינן מפורטות באיזה סוג התעללות מדובר: סעיף 323 לחוק העונשין קובע כי הורה או מי שעליו האחריות לקטין בן ביתו, חובה עליו לספק לו את צרכי מחייתו, לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו, חבלה בגופו או פגיעה אחרת בשלומו ובבריאותו, ויראוהו כמי שגרם לתוצאות שבאו על חייו או על בריאותו של הקטין מחמת שלא קיים את חובתו האמורה. סעיף 337 לחוק זה, העוסק ב"הפרת חובה של הורה או אחראי", קובע כי המפר ללא הצדק כדין את חובתו לספק לפלוני צרכי מחיה או לדאוג לבריאותו ולמנוע התעללות בו, חבלה בגופו או פגיעה אחרת בשלומו ובבריאותו, ומסכן או עלול לסכן בכך את חייו, או פוגע או עלול לפגוע בכך בבריאותו פגיעת קבע, דינו - מאסר שלוש שנים.

²⁶ סעיף 203 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

העונשין ישנה התייחסות למקרים שבהם יש קשר בין עבירה פלילית שביצע נאשם לבין מצוקתו הנפשית עקב התעללות (אם כי חוק העונשין אינו מגדיר מהי אותה התעללות). כך, קיימת בחוק זה הוראה כללית לפיה מצוקתו הנפשית של נאשם, עקב התעללות בו על-ידי נפגע העבירה, היא אחת הנסיבות שבית המשפט נדרש להתחשב בהן בבואו לקבוע את "מתחם העונש ההולם" למעשה העבירה שביצע אותו נאשם, ככל שבית המשפט סבור שנסיבה זו משפיעה על חומרת מעשה העבירה ועל אשמו של הנאשם.²⁸ כמו כן, במקרה של עבירת רצח (שדינה מאסר עולם) מאפשר חוק העונשין הטלת עונש מופחת במקרה בו הנאשם "היה נתון במצב של מצוקה נפשית קשה, עקב התעללות חמורה ומתמשכת בו או בבו משפחתו, בידי מי שהנאשם גרם למותו."²⁹

בהקשר האמור יש להוסיף ולציין הצעה לתיקון חוק העונשין שהעלו חוה דיין ועמנואל גרוס, שעניינה הכנסת סעיף לחוק זה שיאפשר הגנה עצמית בנסיבות של אלימות במשפחה. על-פי הצעתם, יש לקבוע כי אדם לא יישא באחריות פלילית למעשה שהיה דרוש כדי להדוף תקיפה בנסיבות של אלימות במשפחה, אלא אם כן המעשה היה לא סביר בעליל לשם מניעת הפגיעה. לעניין זה דיין וגרוס מגדירים את המונח אלימות כמעשה סדרתי ונמשך הכולל לא רק אלימות פיזית או מינית אלא גם יכול לכלול אלימות נפשית. על-פי הגדרתם, אלימות נפשית יכולה לכלול את אחד מאלה: אלימות מילולית, איומים, הטרדה מאיימת, פגיעה ברכוש או חשיפתו של קטין או חסר ישע לאלימות כלפי בן משפחתו. הם מוסיפים ומציינים כי על אף האמור לעיל, מעשה אלימות יחיד יכול לעלות כדי "אלימות במשפחה" בשל אופיו הקיצוני והמבזה.³⁰ בגרסה אחרת של אותה הצעת חוק כללו דיין וגרוס בהגדרת המונח אלימות גם "התעמרות כלכלית".³¹

2. הזירה הבין-לאומית

בהצהרות, אמנות ודוחות של ארגונים בין-לאומיים ניתן למצוא בשנים האחרונות התייחסות גוברת להיבטים שונים של התעללות נפשית וכלכלית כחלק מהגדרת התופעה של אלימות במשפחה או אלימות כלפי נשים. להלן יוצגו כמה דוגמאות:

2.1 הצהרת האו"ם בדבר מניעת אלימות כלפי נשים (Declaration on the Elimination of Violence against Women), שאומצה על-ידי העצרת הכללית של האו"ם ב-20 בדצמבר 1993, קובעת (בסעיף 2 להצהרה) כי אלימות נגד נשים כוללת, בין השאר, אלימות פיזית, מינית ונפשית.

²⁷ סעיף 345(ב)(3) ו-4 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

²⁸ סעיף 40ט(א)(8) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

²⁹ סעיף 300א(ג) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

³⁰ חוה דיין ועמנואל גרוס, "הגנה עצמית בנסיבות של אלימות במשפחה: הצעה לתיקון חוק העונשין", הארת דין ו(1) התשע"ב (1), בעמ' 11-12.

³¹ חוה דיין ועמנואל גרוס, "הגנה עצמית בנסיבות של אלימות במשפחה: ועכשיו הצעת החוק", דיון שווה (מחוז צפון) 13, אוקטובר 2010, בעמ' 10. לדיון נוסף בנושא זה ראו: ירון אונגר, "סייג ההגנה העצמית במקרים של פגיעה חוזרת בידי דמות קבועה – סקירה משווה", הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 5 באוקטובר 2010.

2.2 דוח מ-2012 מטעם האו"ם שעוסק בחקיקה בנושא אלימות נגד נשים, ממליץ למדינות העולם, בין השאר, **לאמץ בחקיקתן הגדרה רחבה של המושג אלימות במשפחה, שתכלול "אלימות פיזית, מינית, נפשית (פסיכולוגית) וכלכלית"**.³² בדברי ההסבר להמלצה זו נכתב כי החקיקה בעולם בנוגע לאלימות במשפחה נטתה עד כה להתייחס רק לאלימות פיזית. עם זאת, ככל שגברה ההבנה למורכבות הניואנסים של תופעה זו החלו מדינות שונות לאמץ בחקיקתן הגדרות הכוללות סוגים שונים של אלימות במשפחה: אלימות פיזית, מינית, רגשית, נפשית, כלכלית ואלימות הנוגעת לרכוש (הדוח מציין כדוגמה לכך, בין השאר, את המקרים של הודו וברזיל - ראו להלן). עם זאת, ממשך הדוח, בפרקטיקה, הגדרות של אלימות במשפחה הכוללות אלימות פסיכולוגית וכלכלית עלולות להיות בעייתיות. על-פי הדוח, הניסיון מראה שעבריינים אלימים יכולים לנסות לנצל לטובתם הוראות חוק שכאלה ולעתור בעצמם לקבלת צווי הגנה (protection orders) בטענה שבת או בן זוגם מתעללים בהם נפשית. בנוסף, אלימות נפשית קשה מאד להוכחה. לפיכך, סברו מנסחי הדוח, הכרחי שכל הגדרה של אלימות במשפחה שכוללת אלימות נפשית או כלכלית תיאכף באופן הולם ותוך גילוי רגישות מגדרית.³³

2.3 גם ארגון מדינות אמריקה (Organization of American States) אימץ ב-1994 אמנה למאבק באלימות נגד נשים (Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence Against Women) שמגדירה (סעיף 2 לאמנה) את המונח "אלימות נגד נשים" ככזה הכולל אלימות פיזית, מינית ונפשית.³⁴ יצוין כי אמנה זו וההגדרה האמורה מתייחסות לאלימות נגד נשים לא רק במסגרת המשפחה אלא גם במסגרת הקהילה.

2.4 בדוח של ארגון הבריאות הפן-אמריקאי (Pan American Health Organization - PAHO), המשתיך לארגון הבריאות העולמי, נכתב כי הגדרות של אלימות נגד נשים הנכללות בחקיקה ובמדיניות למיגור תופעה זו, צריכות לכלול כמה סוגים של אלימות כאמור ובהם **אלימות פיזית, נפשית, מינית וכלכלית (או כזו המתייחסת לרכוש)**. לעניין זה מגדיר הדוח:³⁵

אלימות נפשית (פסיכולוגית) – כל התנהגות שגורמת לפגיעה רגשית בקורבן, מורידה את הערכתו העצמית, או פוגמת בהתפתחות הבריאה שלו או של בני משפחתו. דוגמאות לכך כוללות התנהגויות שיש בהן כדי לבייש את הקורבן, לערער את האמון בו או להפחית מערכו; יחס מבזה; מעקב קבוע; עלבונות חוזרים ונשנים; סחיטה; השפלה; הגחכה; מניפולציה; ניצול; ומניעת אמצעים כלכליים. הדוח ממשיך ומציין כי בכמה מדינות החקיקה בעניין זה מתייחסת גם להגבלת או מניעת חופש התנועה של הקורבן.³⁶

³² UN Women (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women), [Handbook for Legislation on Violence against Women](#), New York 2012, sec. 3.4.2.1

³³ Ibid.

³⁴ <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-61.html>.

³⁵ PAHO – Gender, Ethnicity and Health Unit, [Violence against Women](#).

³⁶ Ibid.

אלימות כלכלית או אלימות הקשורה ברכוש (Patrimonial or economic violence) – מעשים או מחדלים מצד המתעלל שמשפיעים על חייהם הכלכליים - ולפעמים על שרידותם – של בני המשפחה. דוגמאות לכך כוללות מניעת דיור מבני המשפחה והימנעות מתשלום עבור מזונם. הדוח מוסיף ומציין כי החקיקה בכמה מדינות מתארת אלימות כלכלית כמעשים או מחדלים הכרוכים בפגיעה, העלמה, העברה, הסתרה, החזקה, או הרס של חפצים, מסמכים אישיים, טובין, דברי ערך, זכויות או משאבים כלכליים. צורה זו של אלימות כוללת נזקים שנגרמו גם לרכוש משותף וגם לרכוש אישי של הקורבן.³⁷

3. ספרד

החקיקה הספרדית נגד אלימות מגדרית (Violencia de Género) מגדירה אלימות זו ככוללת **כל מעשה של אלימות פיסית ונפשית**, לרבות מעשי תוקפנות נגד החופש המיני, איומים, כפייה או שליטה שרירותית של חירות.³⁸ חקיקה זו עוסקת, בין השאר, במאבק באלימות כלפי נשים באמצעים חינוכיים ומניעתיים (כמו למשל הוצאת צווי הגנה), בהקמת בתי משפט מיוחדים לדיון בהיבטים אזרחיים ופליליים של אלימות מגדרית, בחיזוק זכויותיהם הסוציאליות והתעסוקתיות של קורבנות אלימות זו ובמתן סיוע כלכלי ומשפטי.

התעללות או אלימות נפשית מוצאת את ביטויה גם **בחקיקה הפלילית של ספרד**.³⁹ סעיף 173.2 לקוד הפלילי דן בהפעלת **אלימות שגרתית, פיסית או נפשית**, כלפי אחד מאלה:

- בן או בת זוג (בהווה או בעבר) של מבצע העבירה;
- אדם שהיה או עודנו קשור עמו במערכת יחסים רגשית דומה גם ללא חיים משותפים;
- צאצאים, הורים, סבים, או אחים (ביולוגיים או מאומצים) שלו או של בן או בת זוגו;
- קטינים וחסרי ישע שחיים עמו או שנמצאים תחת החסות, האפוסטרופסות, ההשגחה או המשמורת שלו או של בן או בת זוגו;
- כל אדם שמתקוף קשר אחר של יחסי הגנה או חסות הינו חלק מבני הבית;
- אדם שבשל פגיעותו המיוחדת נתון למשמורת או השגחה במוסד ציבורי או פרטי.

הסעיף קובע כי **מי שבאופן שגרתי נוקט באלימות פיסית או נפשית כלפי האנשים האמורים ייענש במאסר לתקופה שבין חצי שנה לשלוש שנים**. בנוסף לכך גם תישלל זכותו לשאת ולהחזיק נשק למשך שנתיים עד חמש שנים; ובמקרים ההולמים את האינטרס של הקטין או של חסר

³⁷ Ibid.

³⁸ [Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género](#), artículo 1(3).

נוסח החוק המקורי באנגלית מופיע כאן.

³⁹ על כך ראו גם: ליאור בן דוד, "התעללות נפשית כעבירה פלילית – סקירה משווה", הכנסת, מרכז המחקר המידעי, 23 בנובמבר 2006.

הישע, בהתאם לקביעת בית המשפט, ישללו ממנו זכויות של משמורת, השגחה ואפטרופסות למשך שנה עד חמש שנים; וכל זאת מבלי לפגוע באפשרות להטיל עליו עונשים נוספים בגין מעשים קונקרטיים של אלימות פיסית או נפשית שבוצעו במסגרת זו.

הסעיף ממשיך וקובע נסיבות מחמירות שבגינן יוטלו העונשים האמורים ברף העליון שלהם, למשל, כאשר מעשי האלימות (או חלקם) מתבצעים בנוכחותם של קטינים, או כאשר הם מתבצעים במקום המגורים המשותף של התוקף וקורבנו, או בזה של הקורבן בלבד.

הדרישה לכך שמדובר יהיה **באלימות "שגרתית" ולא במעשה חד פעמי** כתנאי להחלת סעיף זה זוכה להבהרה שלפיה, לצורך הערכת השגרתיות שבאותה התנהגות אלימה (פיסית או נפשית), יובאו בחשבון מספר מעשי האלימות ומידת תכיפותם, ללא קשר לשאלה אם אותה אלימות הופנתה שוב ושוב כלפי אותו קורבן או כלפי קורבנות שונים מבין אלה המנויים לעיל. כמו כן, יובאו בחשבון גם אותם מעשי אלימות שבגינם כבר ננקטו הליכים משפטיים נגד מבצעים.⁴⁰

הסעיף האמור דן, אפוא, **באלימות שגרתית לא רק פיסית אלא גם נפשית** (*violencia psíquica*) **בעיקר בהקשר של אלימות במשפחה**. ראוי לציין שלסעיף זה קודם סעיף 173.1 לקוד שקובע, כי עונש מאסר לתקופה שבין חצי שנה לשנתיים יוטל על מי שמסב לאדם אחר (כל אדם, לאו דווקא בן משפחה) יחס משפיל (*trato degradante*), תוך פגיעה חמורה בשלמותו הנפשית. יש לשים לב לכך שסעיף זה אינו מחייב התמשכות לאורך זמן של אותו "יחס משפיל", אך הוא כן מחייב הוכחת פגיעה חמורה בשלמות הנפשית (*integridad moral*) של קורבן העבירה. לעומת זאת, בהמשך אותו סעיף (173.1) נקבע, כי עונש זה יוטל גם על מי שבמסגרת יחסי עבודה, תוך ניצול מעמדו הבכיר ביחס לעובד אחר, נוקט כלפי אותו עובד במעשים עוינים או מבזים חוזרים ונשנים, שגם אם אינם עולים כדי "יחס משפיל" הם מהווים הטרדה חמורה כלפי קורבנם.

בקוד הפלילי הספרדי ישנן הוראות נוספות שראוי להזכיר גם אותן בהקשר הנדון כאן. כך למשל, ניתן להטיל עונשים שונים, לרבות עונשי מאסר, גם על מעשי תקיפה ואלימות פיסית במשפחה שאינם חוזרים ונשנים (סעיף 153 לקוד הפלילי), וכן על "איומים קלים" כלפי בת זוג בהווה או בעבר (סעיף 171.4 לקוד הפלילי). בנוסף, סעיף 172 לקוד האמור מטיל עונשים פליליים על מי שמאלץ אדם אחר או כופה עליו לעשות מעשים שהוא אינו רוצה לעשותם או להימנע מעשיית מעשים שהחוק מתיר לו לעשות. בעוד שככלל, כדי שהאילוץ או הכפייה ייחשבו כעבירה פלילית עליהם להתבצע באלימות (סעיף 172.1 לקוד הפלילי), הרי שבמקרה בו מדובר בבת זוג (בעבר או בהווה) או באדם פגיע במיוחד שחי עם מבצע המעשה - **אין צורך בכך שהאילוץ או הכפייה יבוצעו באלימות**, וגם מעשים קלים מסוג זה נחשבים לעבירות פליליות שניתן להטיל בגינן עונשים שונים, לרבות עונשי מאסר לתקופה של חצי שנה עד שנה. עונשים אלה יוטלו ברף העליון שלהם אם מעשי

⁴⁰ סעיפים 173.2 ו-173.3 לקוד הפלילי הספרדי (Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal). את נוסח הקוד (בספרדית) ניתן למצוא באתר החקיקה של ספרד: <https://www.boe.es/buscar/pdf/1995/BOE-A-1995-25444-consolidado.pdf>. וראו גם: [Hera Project – Good Practices for Police Intervention in Gender-based Violence](#), p. 35.

האילוץ או הכפייה בוצעו בנוכחות קטינים או כאשר הם בוצעו במקום המגורים המשותף של מבצע העבירה וקורבנו, או בזה של הקורבן בלבד (סעיף 172.2 לקוד הפלילי).

4. צרפת

על-פי ממשלת צרפת (כמפורט באתר המשרד לעניינים חברתיים, בריאות וזכויות נשים), אלימות בין בני זוג כוללת **אלימות פיזית, מינית, נפשית, מילולית וכלכלית** והיא מתאפיינת במעשי אלימות חוזרים או מצטברים במסגרת מערכת של יחסי כוח א-סימטריים ושליטה, תוך יצירת אקלים של פחד ומתח קבוע וגרימת השלכות הרסניות לקורבן, לרבות תחושות של פחד, אשמה, אובדן אוטונומיה ואובדן ערך עצמי, לחץ ובידוד חברתי.⁴¹ במסגרת זו, לאלימות בין בני זוג יכולים להיות, פרט לביטויים פיסיים ומיניים, גם ביטויים מילוליים (למשל, הטחת עלבונות, איומים, צעקות), פסיכולוגיים (למשל, הפחדות, השפלות, ביזוי, מניעת מגע עם חברים או בני משפחה), וכלכליים (למשל, שליטה על ההוצאות ועל אמצעי תשלום, איסור עבודה, החרמת מסמכים כמו תעודת זהות, דרכון, תעודות ורישיונות שונים ועוד).⁴² במישור האזרחי, שופט לענייני משפחה רשאי לנקוט בצעדי מניעה שונים כדי להגן על קורבן לאלימות בין בני זוג הנמצא בסכנה, ובהם הוצאת צווי הגנה (Ordonnances de Protection) כמפורט בסעיף 515-11 לקוד האזרחי של צרפת.

ב-9 ביולי 2010 נכנס לתוקפו חוק מס' 769-2010 שעוסק באלימות נגד נשים, באלימות בין בני זוג (נשואים ושאינם נשואים) ובהשפעותיהן על ילדים. חוק זה, בין השאר, **הכניס לראשונה לקוד הפלילי הצרפתי עבירה של אלימות פסיכולוגית (violence psychologique) או הטרדה נפשית (harcèlement moral) בין בני זוג (או בני זוג לשעבר)**. בעבר, טרם חקיקת החוק, רק מעשים של אלימות פיזית בין בני זוג או הטרדה נפשית במקום העבודה נחשבו לעבירות פליליות.⁴³

סעיף 31 לחוק האמור הוסיף לקוד הפלילי סעיף שלפיו **הטרדת בן או בת זוג בפעולות חוזרות ונשנות (לאחרונה תוקן הנוסח ל"התנהגויות ומילים חוזרות ונשנות")**,⁴⁴ שמטרתן או תוצאתן פגיעה באיכות החיים של הקורבן, המתבטאת בערעור בריאותו הפיזית או הנפשית, היא עבירה פלילית שעונשה מאסר או קנס. על-פי הסעיף, אם פעולות אלה גרמו לקורבן לכל היותר אי-כשירות מוחלטת לעבוד למשך 8 ימים, העונש המרבי בגין העבירה הוא שלוש שנות מאסר או קנס בסך 45,000 אירו. לעומת זאת, אם תוצאתן היתה חמורה יותר, דהיינו אם פעולות אלה הביאו לאי יכולתו המוחלטת של הקורבן לעבוד במשך למעלה משמונה ימים, אזי העונש המרבי בגין

⁴¹ <http://stop-violences-femmes.gouv.fr/Violences-au-sein-du-couple.317.html>.

⁴² ש.ם.

⁴³ פרסום מיום 5 באוגוסט 2010 באתר משרד המשפטים של צרפת:

<http://www.justice.gouv.fr/justice-penale-11330/violence-psychologique-meilleure-protection-des-femmes-victimes-20331.htm>

⁴⁴ תיקון שנעשה מכוח סעיף 40 לחוק מס' 873-2014 מיום 4 באוגוסט 2014, חוק לקידום שוויון ממשי בין נשים לגברים (LOI n° 2014-873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les homes)

העבירה הוא חמש שנות מאסר או קנס בסך 75,000 אירו. אותם עונשים חלים על העבירה בין אם בוצעה בידי בן זוג בהווה ובין אם בידי בן זוג לשעבר.⁴⁵

יצוין בנוסף, כי סעיף חוק זה הוא למעשה אחד משלושה סעיפי-משנה בקוד הפלילי שעוסקים בעבירות של הטרדה נפשית. הסעיף הראשון, שקדם בחקיקתו לסעיף העוסק בהטרדת בן או בת זוג, הוא כאמור הסעיף שעוסק **בהטרדה נפשית במקום העבודה**. סעיף זה מדבר על הטרדת אחרים באמצעות התנהגויות ומילים חוזרות ונשנות, הטרדה שמטרתה או תוצאתה הרעת תנאי העבודה של הקורבן באופן שעלול לפגוע בזכויותיו או בכבודו, לערער את מצבו הפיסי או הנפשי או לסכן את עתידו המקצועי. עבירה זו דינה עד שנתיים מאסר או קנס בסך 30,000 אירו.⁴⁶

סעיף-המשנה השלישי שהתווסף לאחרונה לאותן עבירות של הטרדה נפשית⁴⁷ קובע **עבירה כללית יותר: הטרדת אדם כלשהו** באמצעות מילים או התנהגויות חוזרות ונשנות שמטרתן או תוצאתן פגיעה באיכות חייו, המתבטאת בערעור בריאותו הפיסי או הנפשית. על-פי הסעיף, העונש המרבי בגין עבירה זו הוא שנת מאסר אחת או קנס בסך 15,000 אירו, אם העבירה גרמה לקורבן לכל היותר אי-כשירות מוחלטת לעבוד במשך 8 ימים. עם זאת, הסעיף ממשיך ומונה כמה נסיבות שבהן אותה הטרדה נפשית הופכת לחמורה יותר ועלולה לגרור עמה עונש מרבי של שנתיים מאסר או קנס בסך 30,000 אירו:

- א. כאשר המעשים גרמו לקורבן לאי-כשירות מוחלטת לעבוד למשך למעלה מ-8 ימים.
 - ב. כאשר הם בוצעו כלפי קטין שטרם מלאו לו 15 שנים.
 - ג. כאשר הם בוצעו כלפי אדם שפגיעותו הספציפית בשל גילו, בשל מחלה, בשל נכות, בשל פגם פיסי או נפשי, או בשל הריון היתה ניכרת או ידועה למבצע העבירה.
 - ד. כאשר הם בוצעו על-ידי שימוש בשירות תקשורת ציבורי און ליין.
- סעיף משנה זה ממשיך וקובע שאם אותה הטרדה נפשית בוצעה כלפי אדם כלשהו בהתקיים שתיים מתוך ארבע הנסיבות הללו אזי העונש המרבי בגינה כבר יעמוד על שלוש שנות מאסר או קנס בסך 45,000 אירו.

אם כך, מן האמור לעיל עולה כי **התייחסותו של המחוקק בצרפת אל עבירות של הטרדה נפשית היא חמורה במיוחד כאשר מדובר בהטרדה נפשית במסגרת יחסים בין בני זוג.**

⁴⁵ סעיף 1-2-33-222 לקוד הפלילי (אתר החקיקה של צרפת - www.legifrance.gouv.fr):

Art. 222-33-2-1.- "Le fait de harceler son conjoint, son partenaire lié par un pacte civil de solidarité ou son concubin par des propos ou comportements répétés ayant pour objet ou pour effet une dégradation de ses conditions de vie se traduisant par une altération de sa santé physique ou mentale est puni de trois ans d'emprisonnement et de 45 000 € d'amende lorsque ces faits ont causé une incapacité totale de travail inférieure ou égale à huit jours ou n'ont entraîné aucune incapacité de travail et de cinq ans d'emprisonnement et de 75 000 € d'amende lorsqu'ils ont causé une incapacité totale de travail supérieure à huit jours. Les mêmes peines sont encourues lorsque cette infraction est commise par un ancien conjoint ou un ancien concubin de la victime, ou un ancien partenaire lié à cette dernière par un pacte civil de solidarité."

⁴⁶ סעיף 2-33-222 לקוד הפלילי של צרפת.

⁴⁷ סעיף 2-2-33-222 לקוד הפלילי, שמקורו אף הוא בתיקון מכוח חוק מס' 873-2014 מיום 4 באוגוסט 2014 בעניין השוויון הממשי בין נשים לגברים.

יצוין שעם אישור הצעת החוק בנושא זה בפרלמנט הצרפתי ביוני 2010, השרה לענייני משפחה של צרפת, נדין מוראנו (Morano), הצדיקה את אותה חקיקה בציננה בין השאר, כי מדי שנה מתקבלות בצרפת 90,000 קריאות טלפוניות בקו מצוקה המיועד לפניות של קורבנות להתעללות במשפחה, כאשר לדבריה, 84% מהפניות עניינן אלימות פסיכולוגית. מנגד, מבקרי הצעת החוק טענו בזמנו כי העבירה האמורה מוגדרת בצורה רחבה ומעורפלת מדי, כי יהיה קשה מאד להגדיר איזו התנהגות מהווה אלימות פסיכולוגית וכי מדובר בעבירה שקשה מאד להוכיחה.⁴⁸

5. אוסטרליה

בשלהי 2010, הוועדה האוסטרלית לרפורמה במשפט (ה-Australian Law Reform Commission, להלן - ALRC) והוועדה המקבילה לה במדינת ניו סאות' ווילס⁴⁹ (ה- NSW Law Reform Commission) פרסמו במשותף דוח מקיף שכותרתו אלימות במשפחה - מענה משפטי לאומי (להלן בפרק זה - הדוח).⁵⁰ על-פי הדוח, התנהגות המהווה אלימות במשפחה יכולה ללבוש צורות שונות ובהן התעללות פיזית, מינית, רגשית, נפשית, רוחנית (spiritual), חברתית, כלכלית וגרימת נזק לרכוש. תהיה צורתה אשר תהיה, מאפיין מרכזי שלה הוא שהיא כרוכה בהפעלת כוח ושליטה על הקורבן על-ידי זריעת פחד.⁵¹

ברמת החקיקה הפדראלית, הגדרה למונח אלימות במשפחה אנו מוצאים בסעיף 4AB ל-Family Law Act 1975. הגדרה זו נכנסה לתוקף ביוני 2012 (בין השאר, בעקבות המלצות הדוח האמור) והיא קובעת שאלימות במשפחה פירושה התנהגות אלימה, מאיימת או התנהגות אחרת מצד אדם שכופה או שולט על בן משפחתו או גורם לו להיות מפוחד.⁵² בצד התנהגויות של אלימות פיזית ומינית, החוק מונה עוד כמה זוגמאות נוספות להתנהגויות שהן בגדר אלימות במשפחה:⁵³

- הטרדה מאיימת;
- התגריות משפילות חוזרות ונשנות;
- היזק או הרס מכוון לרכוש;
- גרימה מכוונת של מוות או פגיעה לבעל חיים;
- שלילת האוטונומיה הכלכלית של בן המשפחה בצורה בלתי סבירה;

⁴⁸ <http://www.bbc.co.uk/news/10459906>;

http://www.nytimes.com/2010/06/30/world/europe/30france.html?_r=2&

⁴⁹ ניו סאות' ווילס (New South Wales) היא אחת משש המדינות ושתי הטריטוריות המרכיבות את הפדרציה של אוסטרליה.

⁵⁰ [ALRC Report 114, NSW Report 128: Family Violence – A National Legal Response](#), October 2010.

⁵¹ שם, בעמ' 189.

⁵² [Family Law Act 1975](#), section 4AB (1): For the purposes of this Act, *family violence* means violent, threatening or other behaviour by a person that coerces or controls a member of the person's family (the *family member*), or causes the family member to be fearful.

⁵³ Ibid, section 4AB (2).

- עיכוב או מניעה בלתי סבירים של תמיכה כלכלית הדרושה לבן המשפחה לכיסוי הוצאות הקיום שלו או של ילדיו, בשעה שהוא תלוי באופן מוחלט או מכריע באותה תמיכה כספית;
- התנהגות המונעת מבן המשפחה ליצור או לשמר קשר עם בני משפחתו, חבריו ותרבותו;
- שלילת חירות מאותו בן משפחה או ממישהו מבני משפחתו.

צווי הגנה נגד אלימות במשפחה (family violence orders) מוצאים מכוח חקיקתן של המדינות או הטריטוריות המרכיבות את הפדרציה האוסטרלית.⁵⁴ עם זאת, קיימים הבדלים ופערים בכל הנוגע להגדרות המונח אלימות במשפחה בחקיקתן של המדינות והטריטוריות האוסטרליות: כך למשל, בוויקטוריה, בהיבט האזרחי, אלימות במשפחה כוללת בצד אלימות פיזית ומינית גם שלילת חירות, נזק לרכוש, פגיעה בבעלי חיים (חיות מחמד), התעללות כלכלית, רגשית או נפשית (למשל הטרדה או הפחדה) וחשיפת ילדים לאלימות. בחלק מהמדינות והטריטוריות האחרות קיימות הגדרות מצמצמות יותר.⁵⁵

להלן נתייחס לחלק מהמרכיבים של הגדרות אלה מתוך מבט כולל על החקיקה הנוגעת לאלימות במשפחה במדינות ובטריטוריות השונות של אוסטרליה. לאחר מכן נתייחס בצורה פרטנית יותר לחקיקה הקיימת בכמה מהמדינות והטריטוריות.

התעללות כלכלית (economic abuse) נכללת בהגדרת האלימות במשפחה בחקיקה של ויקטוריה, טסמניה, אוסטרליה הדרומית (South Australia), הטריטוריה הצפונית (Northern Territory) וקווינסלנד.⁵⁶ התעללות כלכלית יכולה לבוא לידי ביטוי בדרכים שונות ובהן:

- התנהגות שתלטנית בלתי סבירה וללא הסכמה, ששוללת מאדם אוטונומיה פיננסית.
- מניעת תמיכה פיננסית שדרושה באופן סביר לצרכי קיום.
- כפייה על הקורבן לוותר על שליטתו בנכסים.
- מניעה מאדם, בצורה בלתי סבירה, מלקחת חלק בהחלטות הנוגעות להוצאות משק הבית או לניהול הרכוש המשותף.

⁵⁴ ראו את הגדרת המונח "family violence order" בסעיף 4 ל-Family Law Act 1975. לצוים אלה נתנו שמות שונים בחקיקת המדינות והטריטוריות של אוסטרליה כמפורט להלן:

- Protection Orders (QLD)
 - Apprehended Domestic Violence Order (NSW)
 - Intervention Orders (VIC & SA)
 - Violence Restraining Orders (WA)
 - Family Violence Order (TAS)
 - Domestic Violence Order (ACT & NT)
- אתר ה-Family Court of Australia: www.familycourt.gov.au/wps/wcm/connect/fcoaweb/family-law-matters/family-violence/family-violence-orders

⁵⁵ ALRC Report 114, NSW Report 128: Family Violence – A National Legal Response, October 2010, pp. 191-192.

⁵⁶ Law Reform Commission of Western Australia. Enhancing Family and Domestic Violence Laws. Final Report. Project No. 104, June 2014, p. 46.

- אילוץ אדם לתבוע תשלומים מהביטוח הלאומי.
- מניעה מאדם מלחפש תעסוקה או להמשיך בעבודה שהוא עוסק בה.

נכון לספטמבר 2010, **טסמניה היתה המדינה היחידה באוסטרליה שבה התעללות כלכלית הוגדרה כעבירה פלילית** (ראו להלן).⁵⁷ דוח ה-ALRC ממשיך ומציין שהתעללות כלכלית מאופיינת בכך שהיא ננקטת בעיקר כלפי נשים מבוגרות מצד בן משפחה צעיר יותר.⁵⁸

התעללות רגשית או נפשית, כאחת הצורות של אלימות במשפחה, זוכה להתייחסות מפורשת בחקיקתן של חלק מהמדינות באוסטרליה (למשל, ויקטוריה, טסמניה, אוסטרליה הדרומית ואוסטרליה המערבית). גם במקרה זה, **נכון לספטמבר 2010, טסמניה היתה המדינה היחידה באוסטרליה שבה התעללות רגשית (או הפחדה) הוגדרה כעבירה פלילית**.⁵⁹

יצוין שגם במדינות שבהן החקיקה אינה מתייחסת במפורש להתעללות רגשית או נפשית קיימת לעתים קרובות **התייחסות חקיקתית מפורשת להתנהגות מפחידה, טורדנית או פוגענית. הפחדה** (intimidation) מוגדרת בהקשר זה באופנים שונים, לרבות התנהגות המעוררת פחד או חשש סביר מפני אלימות או פגיעה באדם או ברכוש; התנהגות של הפעלת שליטה בלתי סבירה על אדם; גרימת נזק נפשי; הנאת אותו אדם מלבצע מעשה שהוא רשאי לבצעו על-פי חוק או כפייה עליו לבצע מעשה שהוא רשאי להימנע ממנו; וכן התנהגות שעולה כדי הטרדה. על-פי רוב, הפחדה מופיעה כתת-קטגוריה של התעללות רגשית או כמרכיב של אלימות במשפחה העומד בפני עצמו. כך גם בכמה מקרים "הטרדה" או "התנהגות פוגענית" מופיעות כתת-קטגוריות של התעללות רגשית או של הפחדה, ובמקרים אחרים כהיבטים "עצמאיים" של אלימות במשפחה.⁶⁰

פגיעה בחיית מחמד, על-פי החקיקה ברוב המדינות והטריטוריות, מהווה אלימות במשפחה. בחלק מהמדינות מעשה זה נתפס כסוג של פגיעה ברכוש. ב-ACT (Australian Capital Territory) מדובר במעשה שהוא עבירה פלילית בפני עצמה. בוויקטוריה, לעומת זאת, מדובר במעשה שמהווה אלימות במשפחה אם הוא נעשה כדי להפעיל שליטה או כפייה על בן המשפחה, בין אם בעל החיים שייך לו ובין אם לאו.⁶¹

הטרדה מאיימת נכללת מפורשות בחקיקתן של כמה מהמדינות כהתנהגות המהווה אלימות במשפחה, וברוב המדינות הללו היא נקשרת ישירות לעבירה הפלילית של "הטרדה מאיימת". מנגד, ישנן מדינות שאינן מתייחסות בצורה מפורשת להטרדה מאיימת כאל התנהגות המהווה

⁵⁷ [ALRC Report 114, NSW Report 128: Family Violence – A National Legal Response](#), October 2010, p. 197.

⁵⁸ שם.

⁵⁹ שם, בעמ' 198.

⁶⁰ שם, בעמ' 198-199.

⁶¹ שם, בעמ' 200.

אלימות במשפחה, אך יחד עם זאת הגדרותיהן את המושג אלימות במשפחה מכילות מאפיינים שונים של התנהגות שנהוג להתייחס אליה כאל הטרדה מאיימת.⁶²

אחת הסוגיות שנבדקו על-ידי מחברי הדוח היתה השאלה **האם חקיקה בנושא אלימות במשפחה צריכה לכלול בהגדרת המונח גם התייחסות להתנהגות מאיימת ולכל התנהגות של הפעלת כפייה, שליטה, פיקוח או זריעת פחד** (behaviour that coerces, controls or dominates a family member or causes that family member to be fearful), להוציא פעולות נורמליות של הטלת משמעת מצד הורים כלפי ילדיהם.⁶³ מחברי הדוח מציינים כי הגישה המצדדת בהגדרה רחבה מעין זו זכתה לתמיכה רחבה, בין השאר מהסיבות הבאות:⁶⁴

- הגדרה שתתייחס לרכיבים אלה של אלימות במשפחה תסייע לנשים המתגוררות בקהילות מרוחקות או מבודדות יחסית, שהן פגיעות במיוחד להתנהגות שתלטנית (controlling behaviour) ומתקשות להשתחרר מן האחיזה של אותה שליטה בחייהן.
 - הכללת רכיבים אלה בהגדרה של אלימות במשפחה חשובה כדי להבטיח שכל ההיבטים של יחסי ניצול או יחסי התעללות (abusive relations) יבוא לידי ביטוי בחקיקה ויסייעו להכיר במורכבות התופעה של אלימות במשפחה.
 - הבנת הדינמיקה של השימוש בכוח ובשליטה היא קריטית להבנת אלימות במשפחה ולכן להגדרה נרחבת כאמור יהיה גם תפקיד חינוכי חשוב.
 - צורה רווחת של אלימות במשפחה היא השימוש באסטרטגיות של הפחדה ובמעשים סמליים שנושאים משמעות ספציפית לגבי קורבנם, גם אם למתבונן מן החוץ הם עשויים להיראות תמימים ובלתי מזיקים. לפיכך, הגדרה שגם התנהגויות ומעשים שכאלה יפלו בגדרה תספק הגנה טובה יותר לקורבנות אלימות במשפחה.
 - הגדרה כאמור יכולה לסייע במיוחד לאנשים בעלי מוגבלות או כאלה שמסיבות שונות פיתחו תלות גוברת בסיוע ותמיכה של בני משפחתם או של אנשים אחרים.
- על-פי הדוח, ההצעה לכלול **התעללות כלכלית** (economic abuse) בין מרכיבי ההגדרה של אלימות במשפחה זכתה לתמיכה רבה, בין השאר בהתבסס על הנימוקים הבאים:⁶⁵

- התעללות כלכלית משמשת לעתים קרובות כאמצעי של כוח ושליטה בהקשר של אלימות במשפחה ויש לה השלכות חמורות ביותר, לרבות יצירת בידוד חברתי.
- קורבנות הנתונים להתעללות כלכלית מתקשים מאד להשתחרר ממערכת יחסים שמתאפיינת בהתעללות מכיוון שאין להם נגישות למקורות מימון הדרושים לשם כך.

⁶² ש.ם.

⁶³ ש.ם, בעמ' 207 ו-209.

⁶⁴ ש.ם, בעמ' 208.

⁶⁵ ש.ם, בעמ' 213-214.

• להתעללות מסוג זה יש השפעה גדולה עוד יותר על אנשים בעלי מוגבלויות, שעלולים להיות פגיעים יותר לניצול כלכלי, להפחדה ולהתעללות מצד מי שמטפלים בהם, בני זוג או קרובי משפחה אחרים, לנוכח תלותם בהם.

בניגוד לנימוקים אלה (ואחרים), היו מי שטענו כי אין מקום להרחיב את העילות להוצאת צווי הגנה גם להתנהגות מסוג זה, שלרוב אינה מוכרת כעבירה פלילית. על-פי טענה אחרת שהועלתה בהקשר זה, התעללות כלכלית קשה להוכחה וניתן להסתפק בעילות אחרות ורחבות יותר להוצאת צווי הגנה, כמו התנהגות של הפעלת שליטה, כפייה או הטלת אימה, המכסות גם מקרים רבים של התעללות כלכלית.⁶⁶

המלצות הדוח למדינות ולטריטוריות של אוסטרליה כללו, בין השאר, את הנקודות הבאות:

- החקיקה בעניין אלימות במשפחה צריכה להגדיר תופעה זו כהתנהגות אלימה או מאיימת או כל צורת התנהגות אחרת שמפעילה כפייה או שליטה על בן משפחה או גורמת לו לפחד. התנהגות שכזו יכולה לכלול, בין השאר, אלימות פיזית, תקיפה מינית והתנהגות של התעללות מינית אחרת, התעללות כלכלית, התעללות רגשית או נפשית, מעקב או הטרדה מאיימת (stalking), חטיפה או שלילת חירות, נזק לרכוש (בין אם הרכוש שייך לקורבן ובין אם לאו), גרימת מוות או פגיעה לבעל חיים (בין אם בעל החיים שייך לקורבן ובין אם לאו), והתנהגות תוך שימוש באלימות שגורמת לילד להיות חשוף להשלכות של התנהגויות מסוג אלה שפורטו לעיל.⁶⁷
- החקיקה האמורה צריכה לכלול דוגמאות להתעללות רגשית או נפשית או להפחדה והטרדה שעלולות להשפיע במיוחד (אם כי לא באופן בלעדי) על קבוצות אוכלוסייה פגיעות, כמו למשל, ילידים (indigenous people), אנשים מרקע תרבותי או לשוני שונה, מבוגרים, בעלי מוגבלות, לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים, וביסקסואלים.⁶⁸
- החקיקה הפלילית, ככל שהיא מתייחסת למונח "אלימות במשפחה" בהקשר של הגנות בעבירות הריגה (homicide defenses), צריכה לאמץ את ההגדרה שפורטה לעיל למונח זה.⁶⁹
- במקום בו ההגדרה של אלימות במשפחה בחקיקה בנושא זה כוללת מושגים שמוכרים בחקיקה הפלילית של אותן מדינות או טריטוריות – מושגים כמו למשל "הטרדה מאיימת" או "נזק נפשי" – החקיקה בנושא אלימות במשפחה צריכה לאמץ במפורש את ההגדרות של המשפט הפלילי לאותם מושגים.⁷⁰

⁶⁶ שם, בעמ' 216.

⁶⁷ המלצה 5-1 בדוח.

⁶⁸ המלצה 5-2 בדוח.

⁶⁹ המלצה 6-1 בדוח.

⁷⁰ המלצה 6-3 בדוח.

- החקיקה בעניין אלימות במשפחה צריכה לכלול דברי הסבר בדבר טיבה ומאפייניה של תופעה זו ולהתייחס, בין השאר, לכך שאלימות זו מבוצעת בעיקר בידי גברים ושהיא יכולה לבוא לידי ביטוי גם בניצול של יחסי כוחות בלתי שווים.⁷¹

5.1 ויקטוריה

בוויקטוריה, סעיף 5 לחוק להגנה מפני אלימות במשפחה (Family Violence Protection Act 2008) **מגדיר אלימות במשפחה כהתנהגות של אדם כלפי בן משפחתו שיש בה את אחד מהמאפיינים הבאים: התעללות פיסית או מינית; התעללות רגשית או נפשית; התעללות כלכלית; התנהגות מאיימת, כופה או כזו שבדרך אחרת מפעילה שליטה על בן המשפחה וגורמת לו לחשוש לביטחונו או לרווחתו שלו או של אדם אחר.**

כמו כן, על-פי הגדרת סעיף זה, אלימות במשפחה היא גם **כל התנהגות שחושפת ילד להשלכות של מעשה או התנהגות מאלה שתוארו לעיל.** הסעיף מדגיש שהתנהגות יכולה להיחשב לאלימות במשפחה גם אם היא אינה מהווה עבירה פלילית. הסעיף גם מפרט כמה דוגמאות להתנהגויות שמהוות אלימות במשפחה. בהקשר זה מצוינים, בין השאר, גרימת מוות או חבלה לבעל חיים, או איום במעשה שכזה, כשהדבר נעשה כדי להפעיל שליטה, פיקוח או כפייה על בן המשפחה, בין אם בעל החיים שייך לאותו בן משפחה ובין אם לאו.⁷²

סעיף 6 לחוק **מגדיר התעללות כלכלית כהתנהגות כופה (coercive), מוליכה שולל או כזו שמפעילה שליטה בלתי סבירה על אדם אחר ללא הסכמתו של אותו אדם – (א) בדרך ששוללת ממנו את האוטונומיה הכלכלית או הפיננסית שלו או (ב) באמצעות מניעת התמיכה הפיננסית שנדרשת לכיסוי הוצאות הקיום הסבירות של אותו אדם או של ילדו, או באמצעות איום במניעת אותה תמיכה פיננסית (וזאת כאשר האדם שכלפיו מכוונת התנהגות זו תלוי באופן מלא או במידה מכרעת באותה תמיכה פיננסית מצד מבצע ההתעללות).**

הסעיף מפרט כמה דוגמאות להתנהגות שמהווה התעללות כלכלית:

- אילוץ אדם לוותר על שליטתו בנכסיו או בהכנסתו.
- סילוק או שמירת רכשו של אותו בן משפחה ללא הסכמתו, או איום במעשה שכזה.
- היפטרות מרכוש ששייך לבן משפחה או מרכוש משותף בניגוד לרצונו של אותו בן משפחה וללא צידוק משפטי.
- בהעדר צידוק משפטי, מניעת גישה מבן המשפחה לנכסים פיננסיים משותפים הנחוצים לכיסוי הוצאות משק בית נורמליות.
- מניעת תעסוקה (חיפוש משרה או המשך עבודה קיימת).

⁷¹ המלצה 7-2 בדוח.

⁷² [Family Violence Protection Act 2008 \[Vic\]](#), section 5.

- אילוץ אדם לתבוע תשלומים מהביטוח הלאומי.
 - אילוץ אדם לחתום על ייפוי כוח שיאפשר לאדם אחר לנהל את ענייניו הכספיים של הראשון.
 - אילוץ אדם לחתום על חוזה לרכישת סחורות או שירותים, למתן הלוואה, אשראי או ערבויות, או אילוץ לחתום על מסמך משפטי כלשהו לצורך הקמת או הפעלת עסק.⁷³
- יצוין כי בפועל, עתירות שמוגשות לבתי משפט בוויקטוריה בבקשה להוצאת צווי הגנה בגין התעללות כלכלית על-פי רוב לא מסתמכות אך ורק על התעללות מסוג זה אלא כורכות אותה ביחד עם צורות אחרות של התנהגות המטילה כפייה או שליטה.⁷⁴

סעיף 7 לחוק מגדיר **התעללות רגשית או נפשית** כהתנהגות מכאיבה, מפחידה, מטרידה או פוגענית כלפי אדם אחר. הסעיף מפרט כמה דוגמאות להתנהגות שכזו:

- התגרריות ולגלוגים מבזים חוזרים ונשנים, לרבות דברי לעג גזעניים.
- איום בחשיפת נטייה מינית של אדם בפני חבריו או בני משפחתו, בניגוד לרצונו.
- איום במניעת טיפול תרופתי.
- התנהגות שמונעת מאתו אדם ליצור או לשמור על קשרים עם בני משפחתו או עם חבריו; התנהגות שמונעת בעדו לקחת חלק באירועים תרבותיים, פרקטיקות וטקסים תרבותיים ורוחניים; או התנהגות שמונעת בעדו למבטא את זהותו התרבותית.
- איום בהתאבדות או בגרימת חבלה עצמית מתוך כוונה להכאיב לבן המשפחה או להפחידו, או איום בגרימת מוות או פציעה לאדם אחר.⁷⁵

יצוין כי על-פי הדוח של ה-ALRC, החקיקה של ויקטוריה נתפסה בעיני רבים באוסטרליה כראויה לשמש מודל לחיקוי עבור שאר המדינות והטריטוריות של יבשת זו. בדוח צוין כי חקיקה זו, על הגדרתה את המונח אלימות במשפחה בצורה מרחיבה, כמפורט לעיל, הביאה בתוך חודשים ספורים לעלייה של כ-10% במספר הבקשות לקבלת צווי הגנה שהוגשו לבתי המשפט בוויקטוריה. עוד צוין שהגדרה זו מעודדת את השופטים להרחיב את שיקול הדעת שלהם ולהתייחס למכלול הסיכונים העולים מההיסטוריה והדינמיקה של מערכת היחסים בין הצדדים הרלוונטיים.⁷⁶

5.2 טסמניה

⁷⁷ **חוק האלימות במשפחה** (Family Violence Act 2004) קובע כי **אלימות במשפחה פירושה**:

א. כל אחת מצורות ההתנהגות הבאות שמבצע אדם, במישרין או בעקיפין, נגד אשתו או בת זוגו (או בן משפחתו):⁷⁸ (1) תקיפה, לרבות תקיפה מינית; (2) **איומים, כפייה, הפחדה או**

⁷³ Ibid, section 6.

⁷⁴ [Family Violence – A National Legal Response](#), p. 215.

⁷⁵ [Family Violence Protection Act 2008 \[Vic\]](#), section 7.

⁷⁶ [Family Violence – A National Legal Response](#), p. 203.

⁷⁷ [Family Violence Act 2004 \[Tas\]](#), section 7.

התעללות מילולית (verbal abuse); (3) חטיפה; (4) **הטרדה מאיימת (stalking)**, כמשמעותה בסעיף 192 לקוד הפלילי של טסמניה; (5) ניסיון או איום לבצע את אחת מההתנהגויות המפורטות בסעיפים דלעיל, או:

ב. אחת מההתנהגויות אלה:

(1) **התעללות כלכלית.**

(2) **התעללות רגשית או הפחדה.**

(3) הפרת צווי אלימות במשפחה (Family Violence Orders).

סעיף 8 לחוק, העוסק ב**התעללות כלכלית**, קובע כי התעללות זו היא **עבירה פלילית שעונשה קנס כספי או מאסר לתקופה מרבית של שנתיים**. על-פי הסעיף, התעללות זו מתקיימת כאשר אדם, מתוך כוונה להפעיל שליטה בלתי-סבירה על בת זוגו או בן משפחתו, להפחידם או לגרום להם נזק נפשי, דאגה או חשש, מתמיד בדפוס התנהגות שמורכב מאחת (או יותר) מהפעולות הבאות:

- כופה על בן או בת זוגו או בן משפחתו לוותר על שליטתם בנכסיהם או הכנסותיהם.
- נפטר מרכוש משותף, או מרכוש ששייך להם בלבד או מרכוש ששייך לילדיהם ללא הסכמתם.
- מונע בעדם מלקחת חלק בהחלטות הנוגעות להוצאות משק הבית או לניהול הרכוש המשותף.
- מונע מהם גישה לנכסים פיננסיים משותפים שנחוצים לצורך הוצאות משק בית נורמליות.
- נמנע מלתת, או מאיים להימנע מלתת, תמיכה כלכלית שנדרשת באופן סביר לקיומם או לקיום הילדים.

יצוין כי על-פי דוח ה-ALRC, נכון לספטמבר 2010 **לא נרשמו עד אז מקרים של העמדת אדם לדין פלילי בגין עבירה של התעללות כלכלית**.⁷⁹

על-פי סעיף 9 לחוק, גם **התעללות רגשית או הפחדה (emotional abuse or intimidation)** הן **עבירות פליליות שעונשן קנס כספי או מאסר לתקופה מרבית של שנתיים**. הסעיף קובע כי התעללות רגשית או הפחדה מתקיימות כאשר אדם מתמיד בדפוס התנהגות שהוא יודע, או שעליו לדעת, שסביר שהוא יגרום לבת זוגו (או בן משפחתו) להיות נתונים לשליטה או אילוצים בלתי סבירים, או יגרום להם לנזק נפשי, לדאגה או פחד. דפוס התנהגות כאמור כולל את הגבלת חופש התנועה שלהם על-ידי איומים או הפחדה.

דוח שהוכן בטסמניה על החקיקה נגד אלימות במשפחה הצביע על כך שמאז חקיקת החוק ב-2004 ועד 2008 לא הוגשו כתבי אישום פליליים בטסמניה בגין העבירה של התעללות רגשית או הפחדה. עם זאת, הדוח ציין שכן נעשה שימוש בהוראות החוק הנוגעות לעבירה זו על-מנת לבסס בקשות להוצאת צווי הגנה (protection orders).⁸⁰

⁷⁸ סעיף 7 לחוק האמור משתמש במונח spouse or partner. על-פי סעיף 4 לחוק (סעיף ההגדרות), מונח זה מתייחס לכל אדם שמבצע העבירה נמצא או היה עמו ביחסי משפחה.

⁷⁹ [Family Violence – A National Legal Response](#), October 2010, p. 197.

⁸⁰ Ibid, p. 198.

סעיף 9 ל-Crimes (Domestic and Personal Violence) Act 2007 מגדיר את מטרותיו ויעדיו של החוק בכל הנוגע לאלימות במשפחה. מטרות החוק כוללות הגנה על ביטחונם של מי שחוו אלימות במשפחה או היו עדים לה, לרבות ילדים, והפחתה ומניעה של אלימות במסגרת יחסים משפחתיים, כאשר יחסים אלה מוגדרים בחוק בצורה רחבה וחלים גם על יחסים בין בני זוג, יחסים אינטימיים שאינם בהכרח מיניים, ויחסים בין אנשים החולקים מגורים משותפים.⁸¹

כדי להגשים מטרות אלה, החוק מסמיך את בתי המשפט, בין השאר, להוציא צווים מתאימים (apprehended domestic violence orders) ובהם הגבלות ואיסורים שונים כדי להגן על אנשים מפני אלימות במשפחה, הפחדה, הטרדה ומעקב.⁸² עוד קובע הסעיף, כי בחקיקת חוק זה הפרלמנט מכיר בכך שאלימות במשפחה מבוצעת בעיקר בידי גברים כלפי נשים וילדים, ושהיא אינה מצטמצמת רק לאלימות פיסית אלא יכולה לכלול גם ניצול לרעה של יחסי כוח בלתי שווים ודפוסי התעללות לאורך שנים רבות.⁸³

על-פי סעיף 13 לחוק, הטרדה מאיימת (stalking) או הפחדה (intimidation) בכוונה לגרום לחשש מפני פגיעה פיסית או נפשית הן עבירות פליליות שעונשן המרבי חמש שנות מאסר, קנס או שניהם גם יחד. הטרדה מאיימת מוגדרת בחוק ככוללת מעקב אחר אדם או התחקות אחר מעשיו במקום מגוריו, עבודתו או במקומות אחרים שהוא פוקד אותם במסגרת בילוי או חי חברה.⁸⁴ הפחדה משמעותה התנהגות העולה כדי הטרדה (בחוק נעשה לעניין זה שימוש בביטויים harassment או molestation), או יצירת קשר עם אדם בכל דרך שגורמת לו לחשוש לביטחונו, או כל התנהגות שגורמת לאדם לחשש סביר מפני פגיעה בו או בבן משפחתו, או מפני אלימות כלפי אדם או פגיעה ברכוש.⁸⁵

סעיף 13 לחוק ממשיך ומבהיר כי גרימת חשש לאדם מפני פגיעה פיסית או נפשית יכולה להתייחס הן לפגיעה כאמור באדם עצמו והן לפגיעה באדם אחר שקרוב אליו (אדם שיש לו איתו יחסים המוגדרים כ-domestic relationship). כמו כן, לעניין דרישת הכוונה מבהיר הסעיף כי אדם ייחשב כמתכוון לגרום לאחר לפחד מפני פגיעה פיסית או נפשית אם הוא יודע שקיימת סבירות לכך שהתנהגותו תגרום לפחד כאמור. לסיום קובע סעיף זה כי התביעה אינה נדרשת להוכיח שקורבן העבירה אכן חשש בפועל מפני פגיעה פיסית או נפשית, וכי ניסיון לעבור עבירה כאמור דינו כדין העבירה עצמה.⁸⁶

⁸¹ [Crimes \(Domestic and Personal Violence\) Act 2007](#), sections 5 and 9.

⁸² [Ibid.](#), section 9(2)(a).

⁸³ [Ibid.](#), section 9(3) (b) and (d).

⁸⁴ [Ibid.](#), section 8.

⁸⁵ [Ibid.](#), section 7.

⁸⁶ [Ibid.](#), section 13.

5.4 אוסטרליה המערבית (Western Australia)

ה-1997 Restraining Orders Act הוא חוק שנועד לאפשר הוצאת צווי הגבלה שונים נגד אנשים כדי למנוע בעדם מלבצע מעשים של אלימות במשפחה ואלימות בכלל. מעשי אלימות במשפחה (acts of family and domestic violence) מוגדרים בחוק ככאלה הכוללים, בין השאר, פגיעה ברכוש של אדם, לרבות פגיעה בבעל חיים השייך לו או הריגתו, וכן דפוס מתמשך של התנהגות מפחידה, פוגענית, או של התעללות נפשית כלפיו (behaving in an ongoing manner that is intimidating, offensive or emotionally abusive towards the person). מעשי אלימות במשפחה כוללים בנוסף גם מעקב או רדיפה אחר אדם במטרה להפחידו או באופן שסביר לצפות שיגרום לאותו אדם לפחד והוא אכן מפחיד אותו.⁸⁷ יצוין שלמונחים "הפחדה" ו"רדיפה" בחוק זה יש אותה משמעות כמו זו שניתנה להם בקוד הפלילי של אוסטרליה המערבית, במסגרת הגדרת העבירה של הטרדה מאיימת (stalking).⁸⁸

ועדה מיוחדת שבדקה לאחרונה את החקיקה נגד אלימות במשפחה באוסטרליה המערבית המליצה ביוני 2014 להוסיף להגדרת מעשי אלימות במשפחה קטגוריה שמתבססת על התנהגות שיש בה "הפחדה, כפייה ושליטה" (intimidation, coercion and control), המשפיעה או עלולה להשפיע על בטחונו ורווחתו של הקורבן (במקום אותו חלק בהגדרה הקיימת המדבר על "דפוס מתמשך של התנהגות מפחידה, פוגענית, או של התעללות נפשית"). בהגדרת החדשה המליצה הוועדה לוותר על הדרישה לקיומו של "דפוס מתמשך של התנהגות" (behaving in an ongoing manner), המופיעה כאמור בהגדרה הנוכחית.⁸⁹

6. בריטניה (אנגליה וויילס)

על-פי הגדרה רשמית שפרסמה ממשלת בריטניה ב-2013, התעללות במשפחה (domestic abuse) היא: "כל תקרית או דפוס מקרים של התנהגות שעניינה הטלת שליטה, כפייה, אימים, אלימות או התעללות בין אנשים בני 16 ומעלה, שהיו או עודם שותפים במערכת יחסים אינטימית או בני משפחה, ואין זה משנה מהו המגדר או מהי המיניות שלהם".⁹⁰ ההתעללות, כך צוין, יכולה להיות, בין השאר, נפשית, פיסית, מינית, כלכלית ורגשית. בהמשך לכך הגדירה הממשלה את המונחים "התנהגות של הטלת שליטה" ו"התנהגות כופה":

⁸⁷ [Restraining Orders Act 1997 \(WA\)](#), section 6(1).

⁸⁸ Ibid, section 6(2) and the [Criminal Code \(WA\)](#), sections 338D-338E.

⁸⁹ [Law Reform Commission of Western Australia. Enhancing Family and Domestic Violence Laws. Final Report. Project No. 104](#), June 2014, pp. 45-48, 50-51.

⁹⁰ "any incident or pattern of incidents of controlling, coercive, threatening behaviour, violence or abuse between those aged 16 or over who are, or have been, intimate partners or family members regardless of gender or sexuality."

אתר ממשלת בריטניה: <https://www.gov.uk/domestic-violence-and-abuse>, תאריך כניסה: 3.11.14.

הטלת שליטה (Controlling behaviour): מגוון מעשים שנועדו להכפיף אדם ו/או להפכו לתלתי על ידי בידודו ממקורות תמיכה, ניצול משאביו ויכולותיו לרווח אישי, שלילת אמצעים שהוא זקוק להם לצורך קיום עצמאי, התנגדות ובריחה, ופיקוח על התנהגותו היומיומית.⁹¹

התנהגות כופה (Coercive behaviour): מעשה או דפוס פעולות של תקיפה, איומים, השפלה, הפחדה או מעשה התעללות אחר שנעשה כדי לפגוע, להעניש, או להפחיד את קורבנו.⁹²

באוגוסט 2014 פרסמה הממשלה הזמנה לציבור ליטול חלק בהתייעצות שתכליתה **מציאת דרכים לחיזוק החקיקה נגד התעללות במשפחה**. שרת הפנים תרזה מיי (May) ציינה בדברי פנייתה לציבור שקיימת כיום הבנה רחבה שהתעללות במשפחה אינה מסתכמת רק באלימות פיזית. לדבריה, התנהגות של הטלת שליטה וכפייה יכולה להיות קשה יותר לאבחנה, אך עלולות להיות לה השלכות לא פחות הרסניות על קורבנותיה. היא הוסיפה שמתוך הכרה בתפיסה זו, הממשלה הרחיבה את הגדרתה לגבי התעללות במשפחה, כמפורט לעיל, והחילה אותה גם על התנהגות שאינה אלימה מבחינה פיזית. כעת, באמצעות ההתייעצות עם הציבור, הממשלה ביקשה לבחון האם יש צורך גם לחזק את החקיקה עצמה בכיוון זה.⁹³ בהמשך צוין כי למעשה ההתייעצות מתמקדת בבחינת הצורך ליצור עבירה פלילית ספציפית שתחול על דפוסים של התנהגות כופה והטלת שליטה במסגרת של מערכת יחסים אינטימית, וזאת בהתאם לאותה הגדרה לא-סטטוטורית של התעללות במשפחה שאומצה, כאמור, בידי הממשלה. לפיכך, הציבור התבקש לחוות דעתו בשאלה **האם חיזוק החוק והחלתו גם על דפוסים של התנהגות לא-אלימה במסגרת יחסים אינטימיים, שנועדה לשלוט על אדם אחר ולגרום לו לפחד, ירתיעו מפני התנהגות שכזו ויספקו לקורבנותיה הגנה טובה יותר**.⁹⁴

במסמך האמור (הזמנת הציבור להתייעצות) צוין בנוסף כי **החקיקה הקיימת בבריטניה כבר מכסה היבטים פליליים מסוימים של התעללות לא-אלימה מבחינה פיזית** (non-violent abuse) במסגרת עבירות אחרות: **עבירת התקיפה** (common assault) יכולה לחול גם על אלימות שאינה פיזית כאשר יש איום בשימוש קרוב באלימות (a threat of imminent violence). כמו כן, התנהגות של הטלת שליטה וכפייה שאינה אלימה (non-violent coercive and controlling behavior) נמצאת בגדרה של החקיקה המכסה **הטרדה מאיימת** (stalking and harassment). חקיקה זו אינה מתייחסת במפורש להתנהגות כופה ושתלטנית במסגרת יחסים אינטימיים. עם זאת, במסגרת אותה חקיקה, 27,300 מקרים של עבירות הטרדה הקשורות להתעללות במשפחה דווחו למשטרת

⁹¹ "Controlling behaviour is a range of acts designed to make a person subordinate and/or dependent by isolating them from sources of support, exploiting their resources and capacities for personal gain, depriving them of the means needed for independence, resistance and escape and regulating their everyday behaviour." Ibid.

⁹² "Coercive behaviour is an act or a pattern of acts of assault, threats, humiliation and intimidation or other abuse that is used to harm, punish, or frighten their victim." Ibid.

⁹³ Home Office, [Strengthening the Law on Domestic Abuse – A Consultation](#), August 2014, p. 3.

⁹⁴ Ibid, pp. 5, 9, 11.

בריטניה בשנה החולפת, שהן כ-49% מכלל העבירות מסוג זה שדווחו למשטרה. 5,247 עבירות תויגו כאלימות במשפחה והוגשו בגינן כתבי אישום מכוח סעיף 2 ל- Protection from Harassment Act (PHA) 1997, שעניינו התנהגות שעולה כדי הטרדה (course of conduct amounting to harassment). נתון זה מהווה עלייה לעומת שנה קודם לכן (2012-13) שבה היו 4,217 מקרים כאלה. כמו כן, בשנה החולפת, 952 עבירות תויגו כאלימות במשפחה והוגשו בגינן כתבי אישום מכוח סעיף 4 לחוק האמור שעניינו הכנסת אנשים למצב של פחד מפני אלימות (putting people in fear of violence), וגם כאן נרשמה עלייה במספר העבירות לעומת שנה קודם לכן (775 עבירות).⁹⁵

עד כה לא היתה קיימת בבריטניה עבירה ספציפית של התעללות במשפחה שהופכת התנהגות של הטלת כפייה ושליטה במסגרת יחסים אינטימיים למעשה פלילי. כאמור, התנהגויות כאלה נופלות בגדר החקיקה בנושא הטרדות מאיימות, אך חקיקה זו אינה מתייחסת בצורה מפורשת למערכות יחסים אינטימיות. על-פי משרד הפנים, יש מומחים הסבורים שהחוק מעורפל בנושא זה ושלמעשה, אנשים שיש בהתנהגותם משום התעללות במשפחה מבצעים מעשים פליליים אך אינם מובאים לדין בגינם.⁹⁶

משרד הפנים ציין כי ישנם נימוקים בעד ונגד הפיכת ההתעללות במשפחה (שאינה אלימה מבחינה פיסית) לעבירה פלילית ספציפית: מחד, קורבנות להתעללות במשפחה לעתים קרובות נמנעים מלדווח עליה שכן הם חוששים מההשלכות שיהיו לכך על בני משפחתם ואפילו על מי שמתעלל בהם. הפניה אל מערכת המשפט הפלילי עלולה להיות מפחידה עבורם, במיוחד כאשר הקורבן צפוי להישאר בקשר של מעורבות רגשית עם מי שהתעלל בו. משרד הפנים מוסיף, כי בעת חקיקת חוקים חדשים יש לשקול היטב את אותם חששות של הקורבנות בנוגע לפנייה למערכת המשפט הפלילי. כמו כן, יצירת עבירה חדשה יכולה להיראות כשכפול החקיקה הקיימת בכל הנוגע להטרדות מאיימות. היא אף עלולה להיתפס כהסחת דעתן של הרשויות העומדות בחזית המערכה נגד תופעה זו מהשינויים המבצעיים היסודיים שנחוצים בדחיפות כדי להשתמש במסגרת החקיקתית הקיימת בצורה יעילה יותר.⁹⁷ מאידך ציין משרד הפנים, הממצאים בבריטניה מצביעים על כך שהמשטרה אינה רואה בהתעללות במשפחה, במיוחד בצורותיה הלא אלימות, עבירה פלילית חמורה. מקרים של מעשים שהם פליליים בבירור אינם מגיעים לכדי הגשת כתבי אישום ושיעור המעצרים בגין מעשים אלה משתנה במידה ניכרת ממקום למקום. על רקע זה, יצירת עבירה ספציפית של התעללות במשפחה, שאינה רק פיסית, יכולה לשלוח מסר עקבי וברור לגורמי אכיפת החוק שגם התנהגות של שליטה לא אלימה במערכת יחסים אינטימית היא עבירה פלילית. חקיקה שתבטא זאת בצורה מפורשת עשויה גם לסייע לקורבנות לזהות את ההתנהגות שממנה הם סובלים כמעשה עבירה, לעודד אותם לדווח על כך וגם לגרום למבצעה לחשוב מחדש על התנהגותם השתלטנית. לנוכח שיקולים אלה, הממשלה, כאמור, ביקשה לשמוע את עמדות

⁹⁵ Ibid, p. 10.

⁹⁶ Ibid, p. 11.

⁹⁷ Ibid.

הציבור ביחס לשאלה האם ליצור עבירה ספציפית שתפליל התנהגות של הטלת כפייה ושליטה במסגרת מערכת יחסים אינטימית.

ההתייעצות עם הציבור העלתה כי 85% מהמשיבים היו בדעה שכיום החוק אינו נותן הגנה מספקת לקורבנות של התעללות במשפחה. 55% מהמשיבים סברו שאכן יש צורך ביצירת עבירה פלילית חדשה כדי לחזק את החקיקה בתחום זה.⁹⁸ במסגרת הקולות המצדדים בכך, בספטמבר 2014 פורסם בעיתונות הבריטית מאמר בו נטען, כי שליטה כפייתית (Coercive control) אינה צורה מתונה של התעללות במשפחה אלא המסד שעליו נבנים יחסי התעללות. שליטה כפייתית היא שיוצרת את התנאים הפסיכולוגיים שמאפשרים ליחסי התעללות להתקיים ולהתדרדר, כאשר לעתים קרובות מוביל הדבר לתוצאות הרות אסון. עוד נטען, כי שליטה כפייתית היא אחד הסימנים המשמעותיים שיכולים לנבא שימוש באלימות פיסית כלפי הקורבן ואף מעשי רצח.⁹⁹

בעקבות אותה התייעצות, ב-18 בדצמבר 2014 הודיעה ממשלת בריטניה על כוונתה לזווג חקיקה חדשה שתיצור עבירה פלילית של התעללות במשפחה שעניינה התנהגות של הטלת כפייה ושליטה. בהודעת משרד הפנים צוין כי העונש המרבי בגין עבירה זו יהיה מאסר למשך חמש שנים וקנס כספי. על-פי אותה הודעה, החוק החדש יפליל דפוסים מתמשכים של התנהגות שיש בהם משום התעללות נפשית ורגשית קיצונית, המתקרבים לכדי אלימות פיסית חמורה. זאת מתוך הבנה שקורבנות להתנהגות שכזו נתונים לעתים לשליטה, הפחדה והשפלה יומיומיות. התנהגות של הטלת שליטה וכפייה, המשיכה ההודעה וציינה, יכולה לכלול, בין השאר, שלילת קשרים חברתיים ותחביבים מקורבן העבירה, מניעת גישה למקורות כספיים, או שליטה על כל היבט של חיי היומיום של הקורבן, כמו למשל, קביעה מתי רשאי הקורבן לאכול, לישון או להשתמש בשירותים. התנהגות שכזו, ציינה שרת הפנים, כמוה כעינויים.¹⁰⁰ על-פי העיתונות הבריטית, בקרב תומכי יוזמת החקיקה החדשה הובעה תקווה כי שינוי חקיקתי זה יביא עמו גם שינוי תרבותי ממשי. עם זאת, נשמעו גם קולות אחרים שלפיהם אין צורך בחוקים חדשים בתחום זה אלא בשיפור יישומם ואכיפתם של החוקים הקיימים.¹⁰¹

בהמשך לכך, בחודש מארס השנה התקבל בבריטניה ה-Serious Crime Act 2015 וסעיף 76 לחוק זה הוסיף לחקיקה הפלילית עבירה חדשה המפלילה התנהגות של הטלת כפייה ושליטה במסגרת יחסים אינטימיים או משפחתיים. קיומה של העבירה מותנה בכך שמדובר בהתנהגות חוזרת או נמשכת, התנהגות שיש לה השלכות חמורות על הקורבן, ותוך הצבת דרישה שאותו אדם שהתנהג בדרך זו ידע או היה עליו לדעת שלהתנהגותו יהיו השלכות חמורות כאמור.¹⁰²

⁹⁸ <https://www.gov.uk/government/news/government-to-create-new-domestic-abuse-offence>.

⁹⁹ Lauren Laverne, "It's time to make emotional abuse a crime", *The Observer*, 7 September 2014.

¹⁰⁰ <https://www.gov.uk/government/news/government-to-create-new-domestic-abuse-offence>.

¹⁰¹ <http://www.bbc.com/news/uk-30532087>.

¹⁰² סעיף 76(1) ל-Serious Crime Act 2015. סעיף החוק ודברי ההסבר לו מפורטים באתר החקיקה הבריטי: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/part/5/crossheading/domestic-abuse/enacted?view=interweave>

העבירה אינה חלה על התנהגות של הורה, או של אדם הנושא באחריות הורית, כלפי ילד שטרם מלאו לו 16, שכן סיטואציה שכזו כבר מכוסה זה מכבר בחקיקה פלילית אחרת.¹⁰³ עוד נקבע בחוק, כי להתנהגות כאמור יש השלכות חמורות על הקורבן אם היא גורמת לו, לפחות בשתי הזדמנויות, לפחד משימוש באלימות כלפיו, או אם היא גורמת לו לחרדה או מתח רציניים שיש להם השפעות שליליות מהותיות על פעילותו היומיומית.¹⁰⁴

לנאשם בעבירה זו תעמוד טענת הגנה אם יצליח להראות כי פעל מתוך אמונה שהוא נוהג בהתאם לטובת הקורבן ואם התנהגותו בכל נסיבות המקרה היתה סבירה.¹⁰⁵ על-פי דברי ההסבר לסעיף החוק, טענת הגנה שכזו יכולה להתעורר, למשל, בסיטואציה שבה הנאשם מטפל בבת זוג הלוקה במחלה נפשית ובמסגרת זו עליו לדאוג לכך שתישאר בבית או תקבל את התרופות שהיא זקוקה להן. במקרה כזה התנהגות הנאשם יכולה להיחשב כהפעלת שליטה אך גם כסבירה בנסיבות העניין.¹⁰⁶ בכל אופן, כדי לבסס טענת הגנה כאמור, על הנאשם מוטל נטל הראיה להציג בבית המשפט ראיות מספיקות כדי להעלות ספק בנוגע לנסיבות המקרה, ואילו התביעה נושאת בנטל ההוכחה להפריך את טענת הגנה ולבסס את גרסתה מעבר לספק סביר.¹⁰⁷ בכל מקרה טענת הגנה כאמור לא תעמוד לאדם בכל הנוגע להתנהגות שגרמה לקורבן לפחד משימוש באלימות כלפיו.¹⁰⁸ מי שהורשע בעבירה זו בהליך פלילי רגיל (הכולל הגשת כתב אישום) צפוי לעונש של עד חמש שנות מאסר, קנס כספי או שני העונשים גם יחד. מי שהורשע בעבירה בהליך פלילי מזורז (summary conviction) צפוי לעונש של עד 12 חודשי מאסר ו/או קנס כספי.¹⁰⁹

יש לציין כי צעדים אלה מתווספים לחקיקה האזרחית שכבר קיימת בבריטניה (מכוח ה-Family Law Act 1996), המאפשרת הוצאת צווים מסוגים שונים להגנה מפני אלימות פיסית, הטרדה, איומים או הפחדה בידי בן או בת זוג (non-molestation orders), וכן להוצאה או הרחקה ממקום המגורים או הגבלת השימוש במקום המגורים במקרים מסוג אלה (occupation orders). כמו כן, במקרים של הטרדה ניתן גם להוציא כנגד המטריד צווי הגבלה (restraining orders) במסגרת ה-Protection from Harassment Act 1997, הן בהליך פלילי והן בהליך אזרחי.¹¹⁰

¹⁰³ סעיף 76(3) ל-Serious Crime Act 2015.

¹⁰⁴ סעיף 76(4) ל-Serious Crime Act 2015.

¹⁰⁵ סעיף 76(8) ל-Serious Crime Act 2015.

¹⁰⁶ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/9/part/5/crossheading/domestic-abuse/enacted?view=interweave>

¹⁰⁷ סעיף 76(9) ל-Serious Crime Act 2015.

¹⁰⁸ סעיף 76(10) ל-Serious Crime Act 2015.

¹⁰⁹ סעיף 76(11) ל-Serious Crime Act 2015.

¹¹⁰ <http://rightsofwomen.org.uk/wp-content/uploads/2014/10/guide-to-domestic-violence-injunctions.pdf>.

ראו גם: סעיפים 33-49 ל-Family Law Act 1996 וסעיפים 1-5 ל-Protection from Harassment Act 1997.

7. הודו

סעיף 3 בפרק II לחוק להגנת נשים מפני אלימות במשפחה (Protection of Women from Domestic Violence Act [2005]) כולל בהגדרת המונח "אלימות במשפחה", בין השאר, כל מעשה, מחדל או התנהגות שגורמים (או מנסים לגרום) נזק, פגיעה או סכנה לבריאות או לרווחה הפיזית או הנפשית של הקורבן, לרבות התעללות פיזית, מינית, מילולית ורגשית או כלכלית.¹¹¹

התעללות מילולית ורגשית (verbal and emotional abuse), על-פי החוק, כוללת מעשי השפלה, שימוש בכינויי גנאי, הטחת עלבונות ודברי לעג, ובמיוחד כאלה המכוונים לכך שלאישה אין ילדים או בנים. היא גם כוללת איומים חוזרים לגרימת כאב פיסי לאדם כלשהו שלקורבן יש עניין בו.¹¹²

התעללות כלכלית (economic abuse) כוללת, בין השאר, מניעת משאבים כלכליים או פיננסיים שהקורבן זכאי להם לפי החוק או המנהג, או כאלה שהקורבן או ילדיו זקוקים להם, לרבות משאבים הקשורים למגורים, להחזקה וניהול של משק הבית; סילוק חפצים מהבית, העברת נכסים, דברי ערך, מניות, אגרות חוב וכל רכוש אחר שלקורבן יש בו עניין או שהוא זכאי להם; וכן מניעת או הגבלת גישה למשאבים או מתקנים בבית שהקורבן זכאי להשתמש בהם וליהנות מהם, לרבות גישה לבית המשותף עצמו.¹¹³

המעשים האמורים אינם מוגדרים בחוק זה כעבירות פליליות אך על-פי החוק רשאי הקורבן לעתור בגינם לסעדים כגון הוצאת צווי הגנה (בין השאר, צווים שיאסרו על המתעלל ליצור קשר עם הקורבן, להיכנס למקום עבודתו או לימודיו, או לבצע פעולות שונות בנכסיו הכלכליים), צווים שיאסרו על המתעלל להמשיך לגור בבית המשותף, צווים שיחייבו את המתעלל בתשלום פיצויים לקורבן, צווים שיעניקו לקורבן העבירה משמורת זמנית על ילדיו ועוד. הפרת צו הגנה שניתן בגין מעשי התעללות כמפורט לעיל – היא כשלעצמה מהווה עבירה פלילית שעונש מאסר בצידה.¹¹⁴

8. ברזיל

חוק פדראלי מס' 11.340 מ-7 באוגוסט 2006¹¹⁵ כונן לראשונה בחקיקה הברזילאית שורה של הגבלות ואמצעי הגנה שנועדו להגן על נשים שהינן קורבנות לאלימות במשפחה. סעיף 5 לחוק מגדיר אלימות במשפחה נגד אישה ככל מעשה או מחדל המבוסס על מגדר ומביא למותה של

¹¹¹ אתר משרד המשפטים של הודו (מחלקת החקיקה): <http://indiacode.nic.in>.

¹¹² שם.

¹¹³ שם.

¹¹⁴ שם, בסעיף 31 לחוק.

¹¹⁵ נקרא גם חוק Maria da Penha, על שם אישה שבעלה לשעבר פעמיים ניסה לרצוח אותה, גרם לה להיות משותקת, וכיום היא פעילה בולטת במאבק למען זכויות נשים בברזיל. לקריאה נוספת עליה ועל פועלה ראו: www.unwomen.org/en/news/stories/2011/8/maria-da-penha-law-a-name-that-changed-society.

האישה, לפגיעתה, גורם לה סבל פיסי, מיני או נפשי, ונזק מוראלי או רכוש.¹¹⁶ סעיף 7 לחוק מבהיר כי צורות של אלימות במשפחה נגד אישה כוללות, בין השאר, אלימות פיזית, נפשית, מינית, כלכלית, ומוסרית.

אלימות נפשית מוגדרת בחוק זה ככל התנהגות שגורמת לפגיעה רגשית, פוגמת בתחושת הערך העצמי של האישה או בהתפתחותה המלאה; או התנהגות המכוונת לבזות או לשלוט על מעשיה, התנהגויותיה, אמונותיה והחלטותיה של האישה באמצעות איום, גרימת מבוכה, השפלה, מניפולציה, בידוד, מעקב קבוע, רדיפה מתמדת, העלבה, הפחדה, סחיטה, לעג, ניצול, הגבלת חופש התנועה, או בכל דרך אחרת שגורמת נזק לבריאותה הנפשית ולהגדרתה העצמית של האישה.¹¹⁷

אלימות כלכלית או אלימות הקשורה לרכוש מוגדרת בחוק ככל התנהגות שכרוכה בהחזקה, העלמה, או השחתה חלקית או מלאה של חפציה של האישה, כלי עבודתה, מסמכיה האישיים, נכסיה, דברי ערך שלה, זכויותיה, או משאביה הכלכליים, לרבות אלה הנדרשים למילוי צרכיה.¹¹⁸

אלימות מוסרית (violência moral) מוגדרת בחוק ככל התנהגות שמהווה הוצאת דיבה, לשון הרע והעלבה.¹¹⁹

¹¹⁶ UN Women, [Handbook for Legislation on Violence against Women](#), p. 22.

לנוסח החוק בפורטוגזית ראו: <http://www.institutomariadapenha.org.br/lei11340.pdf>
וכן באתר בית הנבחרים של ברזיל: <http://www2.camara.leg.br/legin/fed/lei/2006/lei-11340-7-agosto-2006-545133-norma-actualizada-pl.pdf>.

¹¹⁷ סעיף 7 (II) לחוק.

¹¹⁸ סעיף 7 (IV) לחוק.

¹¹⁹ סעיף 7 (V) לחוק.

